

المهمّش في رواية (كهنوم) لبلند محمد

المهمّش في رواية (كهنوم) لبلند محمد

أ. د. نفيسه اسماعيل حاجي**

بفرين رشيد حسن

bafreen.hussein@uod.ac

nafeesa.haji@uod.ac

* قسم اللغة الكوردية، كلية اللغات، جامعة دهوك، دهوك، اقليم كردستان - العراق

** قسم اللغة الكوردية، كلية اللغات، جامعة دهوك، دهوك، اقليم كردستان - العراق

الكلمات المفتاحية: التهميش، السلطة السياسية، السلطة الاجتماعية، الإعاقة الجسدية، رواية كهنوم.

كيفية اقتباس البحث

حسن , بفرين رشيد , نفيسه اسماعيل حاجي , المهمّش في رواية (كهنوم) لبلند محمد, مجلة مركز بابل للدراسات الإنسانية ٢٠٢٦, المجلد: ١٦, العدد: ٣.

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered مسجلة في

ROAD

Indexed مفهرسة في

IASJ

Marginalization in the Novel (Gehnom) by (Bilind Mohammed)

Bafarin Rashid Hassan*
bafreen.hussein@uod.ac

Prof. Dr. Nafisa Ismail Haji**
nafeesa.haji@uod.ac

* Kurdish Language Department, College of Languages, University of Dohuk, Dohuk, Kurdistan Region - Iraq

** Kurdish Language Department, College of Languages, University of Dohuk, Dohuk, Kurdistan Region - Iraq

Keywords : Marginalization, Political Power, Social Power, Physical Disability, Gehnom Novel.

How To Cite This Article

Hassan , Bafarin Rashid Nafisa Ismail Haji , Marginalization in the Novel (Gehnom) by (Bilind Mohammed) ,Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, March 2026, Volume:16, Issue 3.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract:

Marginalization, within the framework of socio-political theories, is viewed as a complex and multifaceted process involving the systematic deprivation of individuals and groups from centers of decision-making and power within society. This phenomenon manifests in various interconnected forms, such as social and economic marginalization, entailing the denial of wealth, life opportunities, and justice. The primary objective of this study is to define the concept, causes, and types of marginalization, and to apply these theoretical frameworks to the novel (Gehnom) by (Bilind Mohammed). It is noteworthy that external factors, such as the injustice of authority and social norms, alongside internal factors like psychological and physical conditions, contribute to the creation of a marginalized and isolated individual within society. This study, which is an excerpt from a doctoral dissertation titled (The

Marginalized Human in the Kurdish Novel in the Badinan Region after 2003), aims to highlight the types of marginalization embodied in the aforementioned novel. The research addresses the question: Is marginalization solely related to aspects of political authority, or does society also play a significant and primary role in marginalization? The study concludes that marginalization in this novel is not exclusively linked to authority; rather, society plays a pivotal role in perpetuating exclusion and devaluing human principles. Furthermore, the physical disability of the protagonist symbolizes the marginalization and neglect of this forgotten segment within society.

ملخص

يعد التهميش في اطار النظريات الاجتماعية و السياسية، سيرورة معقدة و متعددة الأبعاد، تشير الى الحرمان المنهج للأفراد و الجماعات من مراكز القرار و السلطة في المجتمع. تتجلى هذه الظاهرة في أشكال مختلفة و مترابطة، كالتهميش الاجتماعي و الاقتصادي، الذي يقصد به حرمان الناس من الثروة، و فرص الحياة و العدالة. تهدف هذه الدراسة بشكل رئيسي الى تحديد مفهوم التهميش و مسبباته و أنواعه و تطبيقه عمليا علي رواية (كهنوم) للروائي (بند محمد). تجدر الإشارة الي ان العوامل الخارجية، كانهدام العدالة لدي السلطة و الاعراف الاجتماعية فضلا عن العوامل الداخلية كالعوامل النفسية و الجسدية تسهم مجتمعة في خلق فرد مهمش و منعزل داخل المجتمع. تسعى هذه الدراسة و هي جزء مستل من أطروحة دكتوراه بعنوان (الانسان المهمش في الرواية الكردية في منطقة بادينان بعد عام ٢٠٠٣) الي تسليط الضوء على انواع التهميش التي تجسدت في الرواية المذكورة. تمثل الدراسة اجابة عن التساؤل الاتي: هل يقتصر التهميش علي الجوانب المتعلقة بالسلطة السياسية فحسب، أم أن للمجتمع دورا مهما و رئيسا في عملية التهميش؟ تخلص الدراسة الي أن التهميش في هذه الرواية لا يرتبط بالسلطة وحدها، بل يؤدي المجتمع دورا محوريا في تكريس التهميش و التقليل من القيم الانسانية. كما أن الاعاقة الجسدية لبطل الرواية ترمز الي تهميش و اقصاء هذه الفئة المنسية في المجتمع.

پهراویزکری د رۆمانا (گههۆم) یا (بند محهمهدی) دا
پ. د. نهفيسه نيسماعيل حاجی**
بهفرین رهشید حسین*

bafreen.hussein@uod.ac
nafeesa.haji@uod.ac

* پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا زمانان، زانکۆیا دهۆک، دهۆک، ههریما کوردستانی - عێراق
** پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا زمانان، زانکۆیا دهۆک، دهۆک، ههریما کوردستانی - عێراق

پوخته

پهراویزکرن د چوارچۆفئ تیورین جفاکی و سیاسیدا، وکو پرۆسێسهکا فره لایهن و ئالۆز دهیتنه دیتن، کو بهحسێ بییههرکرنا سیستهماتیک یا تاک و گروپان ژ سهنتهرئ بریار و دهستههلایئ د جفاکیدا دکهت. نهف دیاردهیه ب چهندین جۆرین جودا و پیکههگریدای دهر دکهفیت، وکی پهراویزکرنا جفاکی و ئابووری مههست پێ بییههرکرنا خهلیکیه ژ سامان و دهلیقههیین ژیانئ و دادپهروهریئ. ئارمانجا سههرکی یا فهکۆلینئ دیارکرنا زاراف و تیگههه و نهگهر و جۆرین پهراویزکرنئ یه و فهکۆلین ل فی بابتهی د رۆمانا (گههۆم) یا (بند محهمهد)

يدا. ههژیه بێژین فاکتەرییە دەرەکی وەکی نە دادپەرەمەریا دەستەهلەتی و داب و نەریتین جفاکی، هەر دیسان فاکتەرییە نافخۆیی وەکو هۆکارییە دەرروونی و جەستەیی دبنە ئەگەرئ دروستبوونا تاکەکی پەرەوێزکری و قەقەتییای د جفاکیدا. بۆ ئەفقی قەکۆلینی مە هەولداپە تیشکی بێخینە سەر ئەوان جۆرییە پەرەوێزکری ئەوین د رۆمانا ناقبریدا بەرجەستە بووین. ئەف قەکۆلینە مستەلم، ئانکو پارچەپەکه ژ ناما دکتورایی یا ب نافونیشانی مروقئ پەرەوێزکری د رۆمانا کوردی یا دەقەرا بەهەدیناندا پستی (٢٠٠٣) ئ. قەکۆلین بەرسفدانەکه بۆ ئەوئ پرسیاری ئەوئ پەرەوێزکری ب تنی گریدای نالییی دەستەهلەتی یە، یان جفاکی ژێ رولەکی گرنگ و سەرەکی د پەرەوێزکرییە هەیه؟ د ئەنجامدا د ئەفقی رۆمانیدا دیار دبیت پەرەوێزکری نە ب تنی گریدای دەستەهلەتی یە، بەلکی جفاکی ژێ رولەکی گرنگ و سەرەکی د پەرەوێزکرییە هەیه. ئانکو پەرەوێزکری نە ب تنی ژ ئەنجامی زورداریا دەستەهلەتی یە، بەلکو ئەو جفاکی مروقئ تیدا دژیت کارتیکرنا گرنگ هەیه د پەرەوێزکری و بێبەکرنا بەیین مروقیدا، هەر دیسان کیم ئەندامیا کارمەتەرئ رۆمانی ئەگەرەکه بۆ پەرەوێزکری و پشگواقیینا وی ژ لای جفاکیه. بۆ ئەفقی قەکۆلینی مە مفا ژ رەخنا جفاکی بۆ دیارکریا دیاردا پەرەوێزکری ل دەف کەسایەتین رۆمانیدا وەرگرتیە.

پەقیین کلیلی: پەرەوێزکری، دەستەهلەتا جفاکی، دەستەهلەتا سیاسی، کیم ئەندامی، رۆمانا گەهنتوم. پینشەکی

پەرەوێزکری وەکو ئیک ژ دیاردین بەرەهەلاقی د جفاکیدا دەیتە دیتن، پەرەوێزکری چەندین رەهەندین جودا هەنە کو تیدا تاک یان گروپەک ژ سەنتەرئ ژیانئ دەیتە دویرئخستن، ئانکو ل قیری مملانی د ناقبەرا لایەنی ب هیز و لاوازداپە، ژبەرکو لایەنی ب هیز کار ل سەر دویرئخستنا نەهک تەخ و چینی دیارکری د جفاکیدا دکەت. ئەفقا ئەف پەرەوێزکری چ ئابووری بیت یان جفاکی بیت، ئانکو پەرەوێزکری ئەو مروق د جفاکیدا یئ نامادەپە، لی چ گرنگی و بەیئ خو نینە. رۆمانا (گەهنتوم) یا (بلند محەمد)ی وەکو نمونەپەکا دیار یا مروقئ پەرەوێزکری دەیتە دیتن، نقیسەر ب زمانەکی میتافوری وینەیی ژیانا ئەوان کەسان دکیشیت بین کو ژبەر هەژاری، کیم ئەندامی، بی ناسنامەیی ژ ماف و دطیقەیین ژیانئ بێبەر بووین، ل قیری تاحئ (گەهنتوم) نە ب تنی جەهەکه روویدانین رۆمانی تیدا روویدانە، بەلکو وەکو زیندانەکی یە بۆ ئەوان کەسین بووینە قوربانین نە دادپەرەمەریا دەستەهلەتا سیاسی و جفاکی. ئارمانج ژ ئەفقی قەکۆلینی ئەو تیشکی بێخینە سەر رەهەندین پەرەوێزکری جفاکی د رۆمانا ناقبریدا.

- ناقونیشانی قەکۆلینی:

قەکۆلینا مە ل ژیر ناقونیشانی (پەرەوێزکری د رومانا "گەهنتوم" یا "بلند محەمد" یدا) هاتیە ئەنجامدان.

- نارمانجا قەکۆلینی:

نارمانجا سەرەکی یا ئەفقی قەکۆلینی دیارکری ئەگەرئ پەرەوێزکری یە د جفاکیدا، کو دبنە ئەگەرئ هەلۆهشاندنا کەسایەتی و پەپوهندیین مروقئ د جفاکیدا. ئەفەژی ژ ئەگەرئ ئەوئ نە دادپەرەمەریا دناقبەرا سەنتەری و پەرەوێزاندای پەیدا دبیت. هەر دیسان قەکۆلینە ل تیکەهئ پەرەوێزکری و ئەگەر و جۆرییە وی د رۆمانا گەهنتوم یا بلند محەمەدا.

- گریمان و پرسین قەکۆلینی:

المهّمس في رواية (كهنوم) لبلند محمد

گریماننا سهرمکی نهوه ب دیتنا مه روماننا گههنوم ل سهر هزارا پراویزکرنی ناقابوویه، نانکو رومان فی بابتهی دناررینیت.

- نهری دياردا پراویزکرنی د روماننا (گههنوم) دا ب چ شیواز دنافدا رهنگهدایه؟ نهری نهقی دياردی چ کاریگهری ل سهر دهرونی کارهکتهری ههبوویه؟

- نهری ههتا چ راده فاکتهرین دهرمکی و ناقحویی و مکو کیم نهندامی و داب و نهریتین جفاکی بوینه نهگهری دروستبوونا مرؤقهکی بیدهنگ و نامؤ دناف جفاکید؟

- میتودا فهکولینی:

بو نهقی فهکولینی نهم ل دویف رهخنا جفاکی چووینه و بو نهقی چهندی مه مفا ژ میتودا وهسفی شرؤقهکاری بو شرؤقهکرن و ئینانا نمونان ژ روماننا ههلبزارتی وهرگرتیه.

- گرنگیا فهکولینی:

گرنگیا نهقی فهکولینی نهوه بابته د رهخنهیا دهقهریدا بی نوییه، ههر دیسان فهکولین ل نهقی رومانن ژ فی نالیقه نههاتییهکرن. دیارکونا گوهورینا تیگههی کهسایهتییی ب فی رهنگی د فی رومانیدا ب گرنگیا نهقی فهکولینی دهیته دانان.

- سنورئ فهکولینی:

ژبو نهجامدانان نهقی فهکولینی مه ب تنی دهقی روماننا (گههنوم) یا رومانقیس (بلند محمهد) ی وهرگرتیه، ژبهرکو نهف رومانه بهحسی قوناغهکا جفاکی کوردی دکته کو تیدا بههایین رهوشتی و مرؤقایهتی تیدا داکهقتینه. دیسان بو بابتهی جورین پراویزکرنی مه ههولدایه پتر ل سهر پراویزکونا جفاکی راهستین وهک کههرستی سهرمکی بی فهکولینی.

- فهکولینین پیشتر:

پشتی لینگهریان و دیقچوونا نهو فهکولینین ل سهر بابتهی پراویزکرنی هاتینه نهجامدان، نهو پهرتووکا دهربارهی نهقی بابتهی هاتییه نقییین یا (سمکو محمهدی) یه ب ناقونیشانی (پراویز و ههژاری) ل ساللا (۲۰۲۳) نقیسیه، نهف پهرتووکا ب شیوهیهکی گشتی باس ل پراویزکرنی دکته و ل دویف دیتنا نقیسهری ههژاریا جفاکی کوردی ژ نهجامی دهستههلاتا سیاسی، نهف چهندهژی دبیته نهگهری ژناقبرنا کهرامهتا مرؤقی، ههژییه بیژین نهف پهرتووکا پتر جهختی ل ههژاریی دکته وهک نهگهرهک بو پراویزکرنی. ههر دیسان نامهیهکا ماستهری ل باکورئ کوردستانی ب پیتین لاتینی ل ژیر ناقونیشانی (کارهکتهری مارجینال د نهدهبی کوریدا) ل ساللا (۲۰۲۳) ژلای (ژیقان بهکر عهبدوآ) هاتییه نقییین. د نهقی فهکولینیدا فهکولهر نهوی چهندی دیار دکته کا چاوا نقیسهری کورد ب تاییهتی (کاروان کاکهسور) کهسایهتیین پراویزکری کرینه کارهکتهرین روماننا خو. ههرهوسا (ههریم عوسمان مهعروف) د ناما خویا دکتوراییدا نهوا ل ژیرناقونیشانی (وینهی کورد له رومانن کوریدا- کرمانجی ناوهرهست) د تهوهکی لاههکیدا بهحس ل پراویز و ناوهندی دکته. نانکو ههر فهکولینهک ژ گوشهنیگایهکیفه نیژیکی بابتهی فهکولینا مه دبیت. نهم دی د نهقی فهکولینیدا پراویزکرنی و مکو ئیک ژ دیاردین بهر بهلافا د روماننا گههنومدا دهینه دیارکرن. نویاتی و جوداهیا فهکولینا

مه ل گهل بین پیشتر د هلبژاردنا کهر مستی فهکولینیدا دیار دبیت، نهوژی هلبژاردنا رومان (گهه نوم) یا رومانفیس د هفرا بهه دینان (بلند محهمدی) یه، نهف فهکولینه نیکم ههولا نهکادیمیه بو شروفه کرنا رومان (گهه نوم) دهر باره ی بابه تی پراویز کرنی، ژبه رکو بهرهمه کی نوی یه و ل دویف زانینا مه ههتا نوکه چ فهکولین ل سهر نه هاتینه نهجامدان.

- پیکهاتا فهکولینی:

نهف فهکولینه ژبلی پیشه کی و نهجامان ژ دوو تهورین سهره کی پیک دهیت، د تهوری نیکیدا باس ل زاراف و تیگه ه و نهگهر و جورین پراویز کرنی هاتیه کرن، تهوری دووی ژی هاتیه تهرخان کرن بو جور و نهگهرین پراویز کرنی دناق رومان (گهه نوم) دا.

تهوهری نیکي: زاراف، تیگه ه، میژوو و نهگهر و جورین پراویز کرنی نیک: زاراف و تیگه ه و میژوویا پراویز کرنی

پراویز کرن ژ نهوان بابه تین گرنه دهیته هژمارتن بین کو بوویه جهی گرنه گینیدانا نفیسهر و فهکولهرین پشتی بزافا نوی کرنی، ژبه رکو ل نهفی دهمی پتر بهر هف هندئ فهچوون کو نیدی گرنه کی ب چینین دینرین کومه لی ژی بهیته دان و هزرا سهنتهر و سهنتهر بوونی هاته کیمکرن و پالپشتیا گرنه گیدان ب جوراوجوری و قهبولکرنا نهبوونا جیاوازیی د ناق تهخین جفاکیدا هاته دان. ژبو رونکرنا په یفا پراویز کرن ژلای زمانیقه و دیارکرنا واتابین نهفی په یفی یا فهره ل دهستنیکی نه م بهحسی واتایا فهرهنگی یا نهفی په یفی بکهین، ژبه رکو نهفی په یفی گهلهک وانا و دهلاله تین ژیکجودا هه نه کو ل دویف نهوی دهوروبهری و بیافی دمنیت یی کو نهف په یفه تیدا دهیته ب کارنinan، وکو بیاقین جفاکی و روشه نبیری و کومه لایه تی و نابووری و سیاسی،.. هتد. ههژیه بیژین (پراویز کرن) ههر ژ په یفا (پراویز) هاتیه کو وهک سیفه ت بو کسه کی یان گروهیکی یان ههر تشتی دوبری گرنه گینیدانا گشتی دهیته بکارنinan. واتایا پراویز کرنی د کهفندا بو نهوی فالاهیا ل دهوروبهری لاپهران دهاته بکارنinan، پاشان واتابین نهفی په یفی ل دویف بیافی بکارنinan نهفی په یفی هاتنه گوهورین. ههر وهکی فهکولهری مه غربی "أحمد شراک" ل دویف فهرهنگا فهره نسی (پراویز چهن دین رمانین جودا ل دویف سیاق و گوشه نیگایی بکارنinan ب خوفبگریت، نهو ژی نهو رووبهری سپیه یی د دهوروبهری دهقی دهستنیسی یان چاپکریدا، ههر وهسا رمانا جودا هیه کی دهیت د بوشابینیدا ههر وهکی چاوا دهمیدا) (صالح، ٢٠١٥: ٣٨). نانکو د زمانی عهره بیدا ره و ریشالین نهفی په یفی "التهمیش" بو په یفا "همش" دزقریت ب واتایا تشتی زیده و دوبر ژ گرنه گینیدانی دهیت. دهر باره ی په یفا پراویز کرنی د ههر دوو زمانین (فهره نسی و نینگلیزیدا په یفا "Marginalisation" ژ رهگی کارئ "Marginaliser" یا زمانی فهره نسی هاتیه وهرگرتن، ب واتایا تاکه کس یان کومهل یان وهلات یان دهقر یان کیشومر یان چینا جفاکی یان تهخ یان جوره کی تهخا جفاکی وکو زاروک، ژن، گهنج، بیکار، دانعه مر، نهخوش دهیت. ههر وهسان نهوین ژ دهرقه ی گرنه گینیدانا گشتی، کو ژ نهگهری هندهک بارودوخین دیارگری کو شیانا گونجاندنی ل گهل ژینگه ها روشه نبیری و جفاکی و ژینگه یا دهوروبهر نه بیت و دکه فنه ل ژیر خانا کسهین ژلای جفاکیقه د پراویزگری. ژبه رکو ژلای جفاکی و نابووری و سیاسیقه هاتینه بیه هرکرن، ب نهفی چهن دئ وهک کسهین پشتگوهاقیتی دهینه هژمارتن (محمد، ٢٠٢١: ٤٨). نهگهر د زمانی کوردیدا نه م دیچوونا نهفی په یفی بکهین ههر وهکی د فهرهنگا نهستیره گه شه دا هاتی په یفا پراویز بهرامبر په یقین عهره بی ((حاشیه، هدب، کفاف، هامش))

نالوده‌بووی و ژلایێ ره‌وشه‌نبیره‌یه‌ که‌سه‌ی نه‌خوینده‌وار و مشه‌ختبووی و ژلایێ جفاکیفه‌ که‌سه‌ی گه‌له‌ک هه‌ژار و بیکار ب خوقه‌ دگریت)) (بن زای، ٢٠٢٣: ٦). ژ نه‌قی پیناسی خویا دبیت قینسینت (شیایه ژ لایه‌نین جودا‌فه‌ باس ل په‌یفا په‌راویزکرنی بکمت، به‌لی لایه‌نی سیاسی کو هه‌زارا سه‌نته‌ر و په‌راویزکرنی به‌رجه‌سته‌ دکمت فه‌راموشکریه، ژ به‌رکو لایه‌نی سیاسی کاریگه‌ری سه‌رکه‌ی یی هه‌ولا سه‌نته‌ر بوون و په‌راویزکرن لایه‌نین دیه. هه‌روه‌سان مه‌رج نینه دیاردا په‌راویزکرنی ب تنی گری‌دای که‌سین یاخی بیت، به‌لکو دبیت که‌سین باش و ناسایی یان ره‌وشه‌نبیره‌ری به‌ینه‌ په‌راویزکرن) (صوریه، ٢٠١٦: ٢٠). ژ نه‌قی چه‌ندا بوری خویا دبیت کو فانسونی دیاردا په‌راویزکرنی ب گه‌له‌ک لایه‌نانه‌ گری‌دایه و هه‌ر لایه‌نه‌ک دچیته‌ د بیافه‌کی تایه‌تی ژیانیدا، به‌لی نه‌و خالا نه‌رینی یا د پیناسه‌کرنا نه‌ویدا بو تیکه‌هی په‌راویزکرنی ب تنی سیفه‌ت و ساخه‌تین نه‌رینی بین که‌سین په‌راویزکری ب خوقه‌گه‌رتیه. ره‌خنه‌گر و فه‌کو له‌را مسری "هویدا صالح" باس ل دیاردا په‌راویزکرنی دکمت و (گرنگیه‌کا زور ب په‌راویزکرییان دایه، نه‌وین سه‌نته‌ری هه‌می ریک بو دویره‌نیخستنا وان بکارئینان. د فه‌کولینا خودا باس ل ناگییریان ئایدولوژی دکمت و دیار دکمت، ره‌وشه‌نبیره‌ریا په‌راویزکرییان یا جه‌ماوه‌ری خه‌مه‌تا به‌ایین پاک بین جفاکی په‌راویزکرییان دکمت، نه‌ف چه‌نده‌ جه‌ختی ل نه‌وی هه‌ری دکمت کو په‌راویزکری ژ به‌ایین پاقر و نه‌رینی په‌سه‌ند دکهن و ب چ شیوه‌یان ژ به‌ایین سه‌نته‌ری کیمتر نین) (بن شیخ، ٢٠١٨: ٢٩). ئانکو ل دویف نه‌قی چه‌ندی مه‌رج نینه هه‌می ده‌مان که‌سین په‌راویزکری که‌سین هه‌ژار یان ناسایی بن، به‌لکو هه‌نده‌ک جارن که‌سین ره‌وشه‌نبیره‌ری د ناف جفاکیدا په‌راویز دبن و هه‌چ گرنگیه‌ک ب هه‌بوونا وان ژ لایێ سه‌نته‌ریفه‌ نا هه‌تهدان.

د شیاندایه‌ بیژین په‌راویزکرن (بیه‌هه‌رکرن تاکه‌که‌سیه‌ ژ مافین وی ژ لایێ ده‌سته‌لانا سه‌نته‌ریفه، بیی ل به‌رچاف وه‌رگرتنا ره‌گه‌ز و ته‌مه‌ن و بارودوخین وی. هه‌روه‌سان په‌راویزکرن رولی تاکه‌که‌سی د ژیانیدا کو ببیته‌ که‌سه‌کی لاومکی و ژ پینگه‌هی نه‌وی به‌ینه‌ کیمکرن، یانژی ببیته‌ نه‌ندامه‌کی نه‌گه‌رنگ د کومه‌لگه‌هیدا. مه‌به‌ست ب کیمکرن پینگه‌هی وی وه‌کو کیمکرن رولی ژنی ژ لایێ زه‌لامیغه. به‌لی ده‌رباره‌ی نه‌وی چه‌ندی تاکه‌که‌س ببیته‌ که‌سه‌کی نه‌ چالاک، بو نمونه‌ به‌ره‌نگه‌ر بوونا که‌سه‌کی ره‌وشه‌نبیره‌ری، ژ به‌رکو ب هه‌زین خو و سه‌رکه‌فتنا خو بو ده‌سته‌لاتی دبیته‌ گه‌ف. هه‌روه‌سان بکارئینانا که‌سه‌ی په‌راویزکری وه‌کو بکارئینانا ده‌ره‌به‌گان بو چینا جوتیاران) (العزای، ٢٠٢٤: ١٦). ئانکو دیاردا په‌راویزکرنی گری‌دای هه‌یز و شیانین ده‌سته‌لاتیه‌ ژ به‌رکو هه‌رده‌م لایه‌نی زال و خودان ده‌سته‌لات دبیته‌ نه‌گه‌ری هندی لایه‌نین دیتر په‌راویز ببن، ژ به‌رکو که‌سه‌ی ب هه‌یز خودان ده‌سته‌لاته‌ و که‌سین دیتر د لاوازن به‌رامبه‌ری نه‌قی ده‌سته‌لاتی. هه‌ر دیسان په‌راویزکرن نه‌ ب تنی گری‌دای دیاردا هه‌ژارینه‌ی، به‌لکو نه‌ف په‌راویزکرنه‌ لایه‌نین دیترین ژیان ب خوقه‌ دگریت، وه‌کو شیانین که‌سانین ره‌وشه‌نبیره‌ری، نه‌ف چه‌نده‌ دبیته‌ نه‌گه‌ری هندی نه‌و که‌سه‌ به‌ینه‌ په‌راویزکرن ژ لایێ لایه‌نین دیتره‌ و نه‌ف که‌سه‌ ببیته‌ جه‌ی ترسی بو نه‌وان که‌سین دیتر، ژ به‌ر هندی نه‌ف که‌سه‌ دبیته‌ جه‌ی ترسی بو لایه‌نین ب هه‌یز و د نه‌جامدا ب په‌راویزکرن نه‌وی که‌سی یان لایه‌نی رادبن.

زارا‌قی په‌راویزکرنی ژ لایێ ده‌رووناسیغه‌ ب نه‌قی ره‌نگی ده‌ینه‌ دیارکرن (په‌راویزکرن نه‌و دیارده‌یه‌ یا کو ژ سنوری هوشیاریی و هه‌ستی ده‌ر دکه‌فیت و دکه‌فیته‌ د سه‌نته‌ریدا، ئانکو د ناقه‌برا هه‌ستی نا‌شکرا و نه‌ستی فه‌شارتیدا) (سلام، ٢٠١٩: ١٥). ب نه‌قی چه‌ندی دیار دبیت دیاردا په‌راویزکرنی وه‌کو هه‌می دیار دین دیتر کارتیکر نه‌کا ئیکسه‌ر ل سه‌ر ده‌روونی مرو‌قی هه‌یه، ژ به‌رکو نه‌ف په‌راویزکرنه‌ ب شیوه‌یه‌کی نه‌ راسته‌وخو کارتیکرنی ل نه‌ستی مرو‌قی یی فه‌شارتی دکمت، ئانکو نه‌ف دیارده‌ شینوارین خراب ل ده‌ف مرو‌قی ده‌لیت، ژ به‌رکو دبیته‌

نهبونا يهكسانیی و نه دادپهروهریی ب هوکارمکی دیتر یی پهراویزکرنی دهیته هژمارتن، ژبهرکول قیرئ دهسته لاتا سیاسی دبیته سهنته ری بریاردانی و دانانا هندهک یاسایان بو سنوردارکرنا مافین چینین ههژار د کومهلگه هیدا، ب نهفی رنگی و ب ناوایهکی فرمی نهف دهسته لاتا چینین دیتر د کومهلگه هیدا دویر دکهت و پهراویز دکهت.

2- دهسته لاتا جفاکی

دهسته لاتا جفاکی نهو هیزا نه دیاره یاکو ب شیوهیهکی نه راستهوخو و تایبته کارتیکنی ل ناکی و ب گشتی ل کومهلگه هئی دکهت، ژبهرکو مروف ب شیوازی ژیانا نهوی جفاکی د نافدا دژیت کاریگر دبیت. بیگومان هر جفاکهکی داب و نه ریبتین خو بین تایبته ههنه و نهف داب و نه ریته رهفتارین مه کونترول دکهن بیی کو حکومت هندهک یاسا و بنه مایان بو بریفه برنا ژیانا هاولاتیان بدانیت، چوبکو نهو داب و نه ریته نهون بین مروف ژ باب و باپیرین خو و مردگریت و ل گهل مهزن دبیت و دبنه پشکهک ژ کهسایهتیا مروفی. داب و نه ریته ژ جفاکی دهینه و مرگرتن، (جفاک ژیده ری هه می دهسته لاتانه، نانکو سیستهمه که ژ چهند تشنتین ناشکهر و فهشارتی پیکده نیت، گهلکه تشنت د کهفه د چارچو فی ویدا، وکو داب و نه ریته و رهفتارین جفاکی، شیوازی ژیان، باوهری، کهلتووری ب خو فه دگریت، زیده باری کارتیکنی دیتر بین کو ب نه ریته خو یی فشارا راستهوخو رادین، بیی پشتبه ستنی ب جوره ک ژ جورین فرمانین حکومتی یان چاقدیریا راستهوخو بکهت) (فضل، ٢٠٢٢: ٤٤). نانکو نهو کارتیکنی جفاک ل سهر تاکه کهسان دکهت کارتیکنه کا نه راستهوخویه، مه بهست ژئی یا فهشارتی، نهفه ژئی ب ریکا نهوان داب و نه ریبتین ژ باب و باپیران دمینین و کارتیکنی ل مروفی دکهن و رهفتارین مه کونترول دکهن، ژبهرکو داب و نه ریته هندهک رهفتارین مروفی بین کهفتارن ژ بهرهبابهکی بو بهرهبابهکی دیتر دهینه فهگوهاستن، نهف داب و نه ریته وکو یاسایهکا جفاکی کار دکهن. هر جفاکهکی داب و نه ریبتین خو بین تایبته ههنه، نانکو (کهلتوور و ناسناما هر ئیکی ژ مه ژ دوو تشنتان پیکده نیت، یا ئیکی کهلتووری جفاکیه، نهوان هه می داب و نه ریته و بیروباوهرین نه م ژ جفاکی و مردگرین بیی نه م ههست پی بکه مین ب خو فه دگریت، نهفه بناغی کهسایهتیا مروفی و گهلکه ب زحمته دهیته گوهرین. یا دووی ههلبزارتنین تاکه کهسینه، نهو بیروباوهر و زانیارین نه م ب هشیاری و پشتی هزرکرنی بو خو د ههلبزیرین و مردگرین، نهف ههردوو تشنته پیکه ناسناما مه یا کهلتووری دروست دکهن) (جبار، ٢٠١٨: ٨٩). دیاره کهلتووری هر کهسهکی یی تیکهله ژ هندهک تشنتان، نهو تشنتین ژ جفاکی و مردگریت وکو، زمان، ئاین، داب و نه ریته، نهو تشنتین ههفه پشکین جفاکیه و ب ریکا نهفان تشنتان جفاک پیکه دهیته گریدان و دبنه بناغیهک بو مروفی و ب زحمته دهینه گوهرین.

3- دهسته لاتا داب و نه ریبتان

وکو هیزمهکا جفاکی یا مهزن د ناف جفاکیدا یا بهرهبالهقه، نهف هیزه ژ باوهری و رهفتارین ههفه شک بین خه لکی دهیت. نانکو نهف دهسته لاتا نه یا حکومتی یان کهسهکی دیارکریه، بهلکو ژ رازیوونا بکوم یا خه لکی دهیت، چونکو بههراپتیریا خه لکی باوهری پی ههنه و ب نهفان داب و نه ریبتان پنگیرن، ژبهر هندی دبیت نهف دهسته لاتا (ب دهسته لاتادارترین و زانترین دهسته لاتا بهیته هژمارتن و وکو بنه مایهکیه بو نهوان هیلین سور و تیگه هین جفاکی بین کو نابیت تاک ژئی دهر باز بیت، نهف دابونه ریته د بنه رته دا نهو رهفتارنه بین کو ژ بهرهبابهکی بو ئیکی دیتر دهینه فهگوهاستن و وکو یاسایهکا جفاکی لیده نین و هه می کهس نهچار دبن پنگیری پی بکه م، لهورا نهف داب و نه ریته بهر فره دبن و دهسته لاتا خو و مردگرین) (فضل، ٢٠٢٢: ٤٦). ژبهرکو نهف داب و نه ریته وکو یاسایهکی لیده نین کو ژ باب و باپیران دهینه فهگوهاستن، نانکو داب و نه ریته د بنه رته دا، وکو

گریدای شیوازی بکارئینانا وی دستهلالتیه یا ژ لایئ دایک وبابانقه دهئته بکارئینان، ژ بهرکو شیوازی بکارئینانا دستهلالتی خالهکا گرنگه و کارتیکرنی ل کهسایهتیا ئەندامین خیزانی دکهت. ل دویف بیروبوچونا قونابخانا زانستی جفاکانسی یا فرهنسی (خیزان دیاردهیهکا جفاکیه نه بایولوزی، ژ هندهک نهرک و مافان پیکهاتیه نه ب تنی تیگههشتن و تیکهلبوونه، ل قیری جودا کرنا لایهنی بایولوزی ژ یی جفاکی کارمکی ب ساناهی نینه) (القحطانی، ٢٠٠٩: ٢٦). د ئەفی پیناسیدا ئەو چهنده دیار دبیت خیزان نه ب تنی پهیههندیین بایولوزینه، بهلکو خیزان سیستهمهکی ریکخستیه ژ هندهک ماف و نهرکان پیکدهئیت. ههروهسان (خیزان بهیزترین و کاریگهترین دامهزراویه د جفاکیدا، چونکو داب ونهریتان د پاریزیت و بهرههنگاربوونا گوهورین و وهچهرخانین جفاکی و پاراستنا ناسناما کومی دکهت) (فضل، ٢٠٢٢: ٥٨). ژ بهرکو مروّف د ناف خیزانیدا قیری داب و نهریت و بیروبوهرین جفاکی خو دبیت و ناسناما خو دنیاسیت، ههزیه بیژین (دهستهلاتا خیزانی سنورین وی ب تنی ل سهر ئەندامین خیزانینه، ئەو نافهندا ئیکی یا جفاکیه. ژ بهرکو خیزان ب بچوکتترین خهلهکه دهئته دانان، زیدهباری گرنگیا وی یا بنیاتی د نافخویا جفاکی ب خودا. پیکئینانا خیزانی خالا دهستپیکی یا دروستکرنا سیستهمهکی جفاکییه ههشهنگه، ئەف سیستهمه گرنگی ب تاکهکسی ددهت و ژ ههمی لایانقه دیاریزیت، ئەفهژی خالهکا نهرینه بو ب هیزکرنا پشکهفتنا تاکهکسی. هیز و کارتیکرنا خیزانی ب تاییهتی د قوناغا زاروکینیا مروّفیدا دیار دبیت، چونکو د ئەوی ژیدا مروّف پتر یی نهرم و گونجایه بو پیکئینانی) (فضل، ٢٠٢٢: ٥٧). نانکو خیزان هوکاری سهرمکی یی گهشهپیدانا مروّفی دهئته هژمارتن، دبیته ئەگهری فیربوون و گهشهپیدانا مروّفی و نهرکی خیزانی، ئەوه کو نقشین نوی مهزن و ناماده بکهت بو ژیانی، ژ بهر هندی (خیزان ب شیوی داب و نهریتی، ئەو دامهزراوا ئیکی یه یا کو ب نهرکی پیکههاندنا نقشین نوی و نامادهکرنا وان بو ژیان و کاری د ناف جفاکیدا رادبیت، ئەفهژی ب پشتهفانیا دامهزراویین دی بین پهروهدهیی و ئایینی کو د هاریکارن ل گهل خیزانی د ئەفی نهرکیدا) (محمود، ٢٠١٥: ٣٥). پهروهردا باش یا خیزانی ب تاییهتی یا دایک و بابان کارتیکرنا راستهوخو دکهته سهر رهفتارین تاکهکسی د کومهلگههیدا، نانکو خیزانی رولهکی سهرمکی و کارتیکر د رهفتار و کریارین ئەندامین خیزانیدا ههیه، ژ بهر هندی پهراویزکرن ل دهستپیکی ژ خیزانی دهستپیکهت، ل دهمی دهنگی زاروکی د مالدا دهئته کپکرن، ئەو فیر دبیت د ههمی ژیان خو دا بیدهنگ بمینیت، ئەفهژی دبیته ئەگهرهک جفاک ژ ی وی پشتگوه بیخیت و پهراویز بکهت و ئەف چهنده ژ ی دبیته ریکهک ئەف کهسه بهرف تئیبوونی بچیت و خو قهدهر بکهت و نهشیت ب رهنگهکی دروست تیکهلی کومهلگههیی ببیت، ژ بهر هندی (ئیک ژ ئەگهرین سهرمکی بین تئیبوونی خیزانه، ب تاییهتی دایک و باب. ئەو پهروهردا ل سهر بنهمایی تیگههشتن و ئازادیا رادهپرینی هاتیبته ئافاکرن دبیته هاریکار بو نافراندنا تاکهکی ساخلم کو دشیت خو ل گهل دهورووبهری ب گونجینیت، پچهوانهیی ئەوی تاکیه ئەوی ل سهر زورداری و ریبارین توند هاتیه پهروهردمکرن، کو ب شیوهیهکی نهرینی کارتیکرنی ل دهروون و پاشهروژا تاکی دکهت) (بوشریط، ٢٠١٩: ٥٠). ل قیری خویا دبیت کو خیزانی رولهکی سهرمکی د پهروهردمکرنا زاروکیدا ههیه، ژ بهرکو یان وی دکهته کهسهکی جفاکی و سهرکفتی، یان ژ ی دبیته ئەگهرهک تاک بهرف تئیبوونیقه بچیت و ببیته کهسهکی پهراویزکری د جفاکیدا.

سنی: جورین پهراویزکرنی

١- پهراویزکرن ل سهر بنهمایی عرقی (نهژادی)

پهراویزکرنا عرقی پهروسیسا بییهشکرن و دویرئیکهتیا کومهکا خهلهکیه ل سهر بنهمایی ناسناما وان یا نهتهوهیی یان رهگهزی. (ل دهستپیکا شارستانیهتی مروّف دناف هندهک کوماندا

المهّمس في رواية (كهنوم) لبلند محمد

دژيان كو ب ريكا هوكارين فيزيكي يان بايولوزي يان زي كهلتوري پيڤشه هاتينهگرديان. ئەندامين فان كومان دزاني ئەف پيڤشهگرديانين وان يا ههڤيشك ژ ئەنجامي هوكارين فيزيكي و بايولوزي و كهلتورينه، ئەو بنه‌ماينه بين كو ناسناميا وان يا ههڤيشك پيڤك دئين و وان ژ كومين دي جودا دكهن) (فضل، ٢٠٢٢: ٦٨)، ئانكو هه‌بوونا (جور و رهنگين جودا دناڤ خه‌لكيدا تشتهكي نوي نينه، بهلكو هه‌ر د كهڤندا هه‌بوويه، ده‌مي مروڤان ئەو چهنده زاني كو خه‌لكه‌كي دي زي هه‌يه ل گهل وان ل سه‌ر رويي ئەردي دژين و ركابه‌ريي ل گهل دكهن، ل ئەوي ده‌مي ئەوان زاني كو ئەو نه وه‌كي كومين دي نه، بهلكو جوداهي دناڤه‌را واندا هه‌نه) (مطلق، ٢٠١٤: ٤٥٧). هه‌زيه بيژين هه‌بوونا هه‌ر سي بنه‌ماين فيزيكي، بايولوزي و كهلتوري ناسناميا ئەوان گروپان دروست دكهن، له‌ورا خو ژ خه‌لكي ديتر جودا كر. ژبه‌ر ئەفي چهندي (زارافي نه‌ژاد بو ناماژ مكرن ب بنچه و بنه‌مايي بايولوزيي نه‌گور يي ئەوان گروپان هاته بكارئينان) (فضل، ٢٠٢٢: ٦٨). ئانكو نه‌ژاد دابه‌شكرنا گروپ و كومين مروڤانه ل سه‌ر بنه‌مايي هندهك تايبه‌تمه‌نديين جه‌سته‌يي و بايولوزي بين ههڤيشك، هه‌روه‌سا (نه‌ژادي "العرقية" سيفه‌ته‌كه، ئانكو ئەو كومين مروڤان د چهندين تشناندا وه‌كو ئيكن، ب تايبه‌تي ئەو تايبه‌تمه‌نديين له‌شي بين كو ژ دايك و بابان ده‌ينه وه‌رگرتن، وه‌كو ره‌نگي بيستي، شيوه‌يي له‌شي و روخساري و بايولوزي و هندهك جاران ئايين و بيروباوه‌ران زي ب خوڤه دگريت) (فضل، ٢٠٢٢: ٦٨). (دبيت هندهك جاران ئەو كومين نه‌ژادي هندهك ژ ئەوان بنه‌ماين فيزيكي يان بايولوزي ژ ده‌ست بدن ژ ئەنجامي كوچه‌ريي، تيكه‌لبووني و ژن ئيناني ل گهل نه‌ژادين ديتر، لي بنه‌ماين كهلتوري، وه‌كو يه‌كيبوونا زماني و ره‌وشه‌نبيري و وه‌كو سيمايين ههڤيشك د ناڤه‌را ئەوان كومين نه‌ژاديدا دميينيت) (فضل، ٢٠٢٢: ٦٨). ژ ئەفي چهندي بو مه‌ ديار دببت ژ ئەنجامي كوچه‌رن و تيكه‌لبوونا ئەوان گروپان ل گهل نه‌ژادين ديتر ئەو گوهورينين فيزيكي و بايولوزي بين ل ده‌ف مروڤي لاواز دين و ب بورينا ده‌مي گوهورين ب سه‌ردا ده‌ين، يا گرينگ ل ڤيري ئەوه ئەم دشين بيژين هه‌رچهنده شيوي له‌شي مروڤان ب بورينا ده‌مي به‌ينه گوهورين، لي زمان و كهلتور وه‌كو دوو بنه‌ماين نه‌گور بو پاراستنا ناسناما ئەوان كومين نه‌ژادي هه‌ر وه‌كو خو دميين، هه‌ر چهنده نه‌ژادي بو ره‌نگ و شيوه‌يي له‌شي و ئايين و باوه‌ريان زي ب خوڤه‌دگريت، لي ناسناما هه‌ر ملله‌ته‌كي پتر پشتبه‌ستني ل سه‌ر لايه‌ني ره‌وشه‌نبيري دكه‌ت نه‌ك لايه‌ني جه‌سته‌يي. هه‌ر ديسان لفين و كوچه‌رنا كومين مروڤان ب دريژاها ديروكي بويه نه‌گه‌ري دروستبوونا ده‌ولت و قه‌وارميين سياسي و هه‌مه‌ره‌نگيا پيڤكه‌ته‌يين نه‌ژادي دناڤ جفاكاندا. هه‌زي گوتني يه (ژ ئەنجامي چهندين فاكتهران وه‌كي كوچه‌رن، هيرش و داگيركاريان، دابه‌شكرنا ئيستيماري و جيهانگيري و چهندين نه‌گه‌رين دي، گروپين نه‌ته‌وه‌يي ل گهل ئيڤك تيكه‌لبوون و كهلتور و به‌رزه‌نديين وان ل گهل ئيڤك تيكه‌ل بوون. ب ئەفي چهندي هه‌ر گروپه‌كي هه‌ست ب تايبه‌تمه‌ندي و جوداهيا خو ژ گروپين دي بين ده‌وروبه‌ر دكر) (حسين و وصفي، ٢٠٢٥: ٢٦١). ئانكو ژبه‌ر شه‌ر و كوچه‌ري و تيكه‌لبوونا جيهاني، خه‌لك و نه‌ته‌وه‌يين جودا جودا ل گهل ئيڤك تيكه‌ل بوون و ژيان، ل گهل ئەفي تيكه‌لبووني هه‌ر كومه‌كي پتر هزر د ناسناما خو يا تايبه‌تدا كر، داکو خو نيشان بدن ئەو ژ خه‌لكي دي يي ده‌وروبه‌رين خو د جودانه.

هه‌زيه بيژين جورين په‌راويزكرني بين كو ده‌سته‌لائين سياسي و جفاكي ل دژي كه‌مينه‌يين نه‌ته‌وه‌يي دناڤ جفاكيدا ب كاردئين گه‌له‌ك جورن، ژ ئەوان زي ئەف جورين ل خواري نه:

أ- په‌راويزكرن ل سه‌ر بنه‌ماين ناسنامي

ناسنامه كومه‌كا تايبه‌تمه‌نديانه كه‌سه‌كي يان كومه‌له‌كي ژ بين ديتر جودا دكه‌ت، ناسنامه وه‌ك تيگه‌ه (پيناسه‌كرنا تاكانه ب ريكا دانانا وان دناڤ گروپاندا كو د هندهك تايبه‌تمه‌نديين دياركريدا ههڤيشكن، وه‌كو بيروباوه‌ران، نه‌ژاد، يان هه‌زين ره‌وشه‌نبيري. له‌ورا تاك خودان

نیک ناسنامه نینه، بهلکو چەندین ناسنامەیین ھەمەجور ھەنە کو پشت بەستنی ل سەر ھندەک تایبەتمەندیین دیتەر دکن، وەکو رەنگی پیستی، پیگەھێ جفاکی و ئابووری، رەگەز، پیشە، ئاین، باوەری.. ھند. تاک ئەوی ناسنامی بو خۆ نا ھەلیژیریت، بەلکو جفاک ئەوی چەندی دیار دکتە (فضل، ٢٠٢٢: ٧٣). کەواتە ئەم دشتیین بیژین ناسنامە تەتەکە جفاک ب زوری ددەتە مروۆفی ب ئەوی چەندی مروۆف دکتە دناف قالیین بەر تەنگدا و کەسایەتیا وی یا راستەقینە دناف ئەوان ناسناماندا بەرزە دبیت، ژبەر ھندی (بەستقەئینانا ناسنامەیا تاکەکەسی ب کیمکرنا سەر بەخوییا تاکەکەسیفە گریدایە. ژبەر ئەوی چەندی تاکێ ئەو دەستەلات نینە وان سیفەتان دەستنیشان بکت بین کو پی دەیتە نیاسین، چونکو ئەو تایبەتمەندیە ژ لای جفاکیفە دەیتە دیارکرن) (فضل، ٢٠٢٢: ٧٣). ئانکو مەرەم ژ ئەوی چەندی ئەو دەمی مروۆف دچیتە دناف کومەکیدان یان ناسنامەیکە وەر دگریت، چ ناسناما ئاینی، نەتەوہیی، .. ھند، مروۆف نەچار دبیت وەکو وی جفاکی بیت. ئەفەژێ دبیتە ئەگەرئ ھندی مروۆف تایبەتمەندیا خۆ یا کەسوکی ژ دەستبەت. ئانکو ناسنامە ئەو نیشانن بین کو خەلک مروۆفی پی دنیاسن، ئەفەژێ نە ب تنی بو نیک کەسییە، بەلکو بو جفاکەکی و مللەنانژی ب ئەوی رەنگیە، ژبەر ھندی ئەم دشتیین (تیگەھێ ناسنامی ب ئەوان پیفەرین تاک پی دەیتە نیاسین و پیناسەکرن دەستنیشان بکەین، ئەف چەندە ل سەر ناسنامەیا کۆم و جفاک و کەلتووری ژ دەیتە جیہەجیکرن) (عبد حسون، ٢٠١٦: ١٦٥). ھەر ژبەر ھندی (بابەتی ناسنامی ئیکە ژ ئەوان بابەتین د ئەوی سەردەمی نوکەدا گەلەک دەیتە بەحسکرن، چونکو بوویە بابەت و ئاریشەیک ل دەف گەلەک ژ فەکۆلەر و ھزرمەندان، لەورا ئەوی بابەتی د کارین وان بین ئەدەبی، جفاکی، رەوشەبیری و دەروونیدا جھەکی تایبەت گرتیە، چ ژ لای جفاکی، کەلتووری، یان دەروونیفە بیت) (عیاط و زایدی، ٢٠٢٠: ٨). ھەژبە بیژین ناسنامە گەلەک وانا و تیگەھین بەرفرەھ ب خوقەدگریت، چونکو (ھەر فەکۆلەر و ھزرانەک وانا و پیناسەیکە تایبەت ددەتە بابەتی ناسنامی، ژبەر ھندی ھەتا نوکە تیگەھەکی گشتگیر و ئیکگرتی بو زارافی ناسنامی نە ھاتیەکرن، بەلکو تیگەھین وی ژ فەکۆلەرەکی بو ئیکە دی جودایە. ئەفەژێ بو بەرفرەھیا لایەتین وی دزفریت) (عیاط و زایدی، ٢٠٢٠: ٨). کەواتە بەرفرەھیا لایەتین ناسنامی بوویە ئەگەرەک ھەتا نوکە چ پیناسەیین گشتگیر بو نەین، ژبەر ھندی ھەر کەسەک ب دیتنا خۆ و ب رەنگەکی جودا بەحس ل بابەتی ناسنامی دکت.

ب - پەراویزکرن ل سەر بنەمای رەنگی

مەرەم ژ ئەوی جۆری ئەو کریار و ھەلوێستە یی کو کۆمەکا مروۆفان دەیتە پشتگو ھاقتین ب تنی ژبەر رەنگی پیستی وان، ئانکو ئەف جۆرە (رەنگەکی دی یی پەراویزکرن و کیمکرنا کەسین دبیتە ژ ئەگەرئ جودایا رەنگی پیستی وان، ھەر وەکو ئەف چەندە پتر ل گەل نەژادی ئەفریقی ھاتیە پەیرەوکر، ئەوژی ب ریکا دانا سیفەتین نزم بو وان و وینەکرنا وان ب سیفەتین نزیک ژ ناژەلان) (فضل، ٢٠٢٢: ٧٩)، کیمکرن و سفکایەتیکرن ب مروۆفان ژبەر جودایا رەنگی پیستی وان ھەر د کەفتدا ھەبوویە و ھەتا نوکەژێ یا بەردەوامە و بابەتەکی جفاکی و مروۆفایەتیە گریدای نەژاد پەرسیی یە و ئیکە ژ نەخوشیین جفاکی. مەبەست ئەو ھندەک کەس خۆ مەزن و بلند دبینن و خەلکی دی ب تایبەت بین رەنگی پیستی وان یی رەش وەکو کەسین کیم بەا و نزم بەریخوددەنی، ئەفەژێ ب ئەگەرەکی سەرەکی یی کیمکرنا مروۆفی و پەراویزکرن وی دەیتە ھژمارتن. ئەفەژێ دبیتە ئەگەرئ ئەوی چەندی ئەف کەسە ژ دەلیفەیین کاری ب گشتی بیەش بین، وەکو کیمبوونا دەلیفەیین پەروەردەیی، ساخلمی، یان ئابووری بو ئەوان گروپین خەلکی بین سیفەتی رەشپێستان ب خوقە دگرن. جودایا رەنگی پیستی بوویە ئەگەرئ سەرەکی یی پەیدا بوونا ناکوکی و دووبەرەکیین بەردەوام د ناڤیرا رەشپێستان و سپیپێستاندا. ژبەر ئەوی چەندی (ئەو ئانکو یی دی یی رەش وەک شیوازەکی

المهّمس في رواية (كهنوم) لبلند محمد

كهلتووری یی دژی منی سپی دهیته دیتن، قیجا ب نهچاری بیدنگ کرینه. سپیان رهش کرینه خولام داکو خزمهتا سپیان بکهن، ئەفهژی ژبەر لاوازیان وان و رهنگی بیستی وان یی رهش بوو) (حنیفة و سعاد، ۲۰۲۰: ۷۸). ههروهسان (رهش بیست ههردهم ب تاییهتمهندیان ناژهلاتی، درندهیی، شههوانیا زیده، و خرابیا رهوشتی دهاتنه وهسفرکن، ههتاگو ههردهم خو بی بها ددیت و ری ل نازادیا خو دگرت، قی جوداهی و جیاوازیی دهورونهکی شکستی و درندهیی ل دهف وان پهیداگر و بو ئەگهرهک ههردهم د کیماسی و پهراویزکرنیدا بژین) (حنیفة و سعاد، ۲۰۲۰: ۷۸). ئەف ههفرکیا د ناقهرا رهشپستان و سپیستانا هه ژ کهفتا ههبوویه، سپیستان ب دریزاها دیروکی ئەزی سپی وهک خودان یان سهروهری رهشپستان دیتیه، ئەوان رهشپست بیدهنگکرینه، مافی ناخفتنی ژئ ستاندینه، ب زهبر و زوری بو خزمهتا خو کرینه کوئله، ئەگهری ئەوی چهندی ب لاوازیان وان و رهنگی بیستی وان یی رهش و تارێ گریدهن.

ج- پهراویزکرنه کەسی بو خو و یی دی

پهراویزکرنه خو و کەسی دی دوو شتوازیان جودا یان رهفتارکرنی نه، بهلی ههردووک دشتین کارتیکنین نهینی یان مهزن ههبن، سهبارهت پهراویزکرنه کەسی بو خو ئەوه (هندهک جارن مروقی دقت ناسنامه و رابردویی خو ژناف بهت، ب ئەفی رهنگی زانی خو یی بهری نوکه بچووک دکهت و ههول ددهت زاتهکی دی ب دهستخوقهبینیت) (فضل، ۲۰۲۲: ۸۵). ئانکو ئەف رهنگی خو پهراویزکرنی ل دهمی وی رویددهت دهمی کەسهک ب حهزا خو یان ژبەر کارتیکنین دهرمکی خو ژ گروپهکی دیارگری دوبر بیخیت و ههست بکهت یی کیم بهایه یان پهراویزکریه. ئانکو کەس ب خو ب حهزو قیانا خو خو دوبر دئخیت و دهیته قهقهتاندن ژ جفاکی و ل دهستپیکهکا نوی دگهریت. رهنکه ئەف جوری پهراویزکرنی ل وی دهمی رویددهت دهمی تاک ههست ب ههبوونا خو ب تنی بکهت و کەسین دی یان ل گهل خو کیم بینیت، ئانکو تاک وهسان دبیینیت هه تشتی ئەو بکهت یان بیژیت دروسته و یان دی ب نهزان و بی هیز دبیینیت، ئەف کەسه ههمی دهمان خو د سهپینیت و خو دروست ددانیت، ب ئەوی واتایی (کەسهک گهلهک خو بلند دبیینیت و ب تنی خو دبیینیت، ئەو ب تنی وهکو خو هزر دکهت و ههمی تشتان ب تنی ژ رهخی خو قه دبیینیت و ههمی تشتان ب کاردبیینیت داکو دیتن و هزرین خو دروست دهر بیخیت) (هاشمی، ۲۰۱۴: ۵۵). ئەفهژی دبینه ئەگهری هندئ ئەف کەسه توشی پهراویزکرنی ببیت ل گهل دهوروبهری خو، ژبهرکو نهشیت خهلهتیین خو قهیل بکهت و ههمی دهمان خو راست و دروست دبیینیت. یا خویایه دناف جفاکیا (مروقی ب تنی نهشیت بژیت، لهورا دقت ل گهل خهلی بیت. (نمز) و (یی دی) پیکه ناسنامهیهکی دروست دکهن. کەسایهتیا مروقی کو ژ هندهک بیروباوهران پیکدهیت د سهردهریکرنی ل گهل خهلیکیا دیار دبیت و بجه دهیت) (الدیمی، ۲۰۲۰: ۳۷). ژیان مروقان ب تیکهلبوونی ل گهل بین دیدا دیار دبیت، ئانکو کهرهستی مروقیایهتی د سهردهریکرنی ل گهل خهلیکیا دهیته نیاسین. ژبهر هندئ (رهنکه خرابترین ترسا مروقی د ژیانیدا توش دبیتی ئەوه ب تنی بمینیت و نهزانیت کیه، یان ههست ب ئەوی چهندی نهکته ئەوی جههکی هه، ئەفه داخوازهکا گهلهک گرنگه، چونکو ژ ئەوی چهندی مروقی فیر دبیت کا بوچی ههیه. ئەفه د ئەوی چهندی دایه مروقی خو بناسیت و بزانت خهلیک چاوا دبیینیت) (الدیمی، ۲۰۲۰: ۳۷). ئانکو مهزنتین ترسا مروقی د ژیانیدا بهرزهبوونه، ئەگهر مروقی بژیت بهلی نهزانیت ئەو کیه، یان چ رول د ژیانیدا نهبیت ئەفه ژ ههمی تشتان بو مروقی ب ترس و نازارتره، ژبهرکو مروقی دترسیت بی ناسنامه بمینیت، لهورا ژ جفاکی دوبر دکهقتی و پهراویزکرنی د ههلبژیریت، ژبهرکو جفاک ب چاههکی کیم ل ئەوان کەسان دنیریت یان کو بی ناسنامه و

بنهما بن. هەر دیسان د ئەقی جوری پەراویزکرنیدا تاک هەست ب قەقەتیانی دکتە دناق جفاکیدا و حەز ناکتە تیکەلی خەلکی ببیت و بەشداریی د چالاکیین جفاکیدا بکتە. هەژیه بیژین جورەکی دی یی پەراویزکرنە خودی ئەو (دەمی کومەکا خەلکی ب حەزا خۆ ل سەر بنەمایێ نەژادی خۆ ژ جفاکی دویردنیخن و تیکەلی خەلکی دی ناکەن. ئەف چەندە ژ ی ب ریکا سەپاندنا هەندەک یاسایی توند دەیتە کرن، وەکو قەدەغەکرنا پیکئینانا ژیان هەقزینی ل گەل نەژادیی دی و هەر کەسەکی سەریچیی بکتە ب دژواری دەیتە سزادان) (فضل، ٢٠٢٢: ٩٠). د ئەقی جوری پەراویزکرنیدا کوم ب خۆ حەزا خۆ پەراویزکرن و دویرنیخستنا خۆ هەلدبژیریت، ئەقەژی رامانا ئەوی چەندی ددەت کو ئەو کومە هەست ب دەستەلاتی و بالادەستیا خۆ دکتە و خۆ جودا و پیروژ ددانن، لەورا نابیت کەسین ژ دەرقەمی کوما وان تیکەلی ژیان وان بین، ئەقەژی کارقەدانەکه ژ ترسا بەرزەبوونا ناسنامی یان پاراستنا پاکیا نەژادی خۆ ئەفە چەندی ل دژی نەژادیی دی پەیرمو دکن.

٢- پەراویزکرنە ژنی

خوایە ژن ب نیفا جفاکی دەیتە دانان و رولەکی گرنگ د جفاکیدا دگیریت، بەلی سەرەرای ئەقی چەندی، ژن د چەندی بوارین جودا جودادا دبنە قوربانیین پەراویزکرنی، ژبەرکو د هەندەک جفاکاندا گەلەک گرنگی پی ناهیتەدان و دەیتە پەراویزکرن، هەر چەندە ژن ستوینا سەرەکی یا ئاڤاکرنا خیزان و جفاکان دەیتە دانان د بەهراپتیا جفاکاندا ب تاییەتی جفاکین روژەلاتی ژن تووشی پەراویزکرنی دبن و ریگری ل پیشکەفتنا وان دەیتەکرن. پەراویزکرنە ژنان نە ب تنی کیشەیا گریادی ژنان ب تنی یە، بەلکو کیشەیا جفاکیە، ژبەرکو پیشکەفتنا جفاکی هەمی دنیخیتە د مەترسیندا. (ژنان ب دریزاھیا دیروکی گەلەک زورداری دیتیە، گەلەک جارەن زەلامان خۆ ژ ژنان باشتر دیتیە، د پتیا کەلتوراندا زەلام باشتر ژ ژنی دەیتە دیتن و ب ئەقی رەنگی ژن گەلەک کیشە و نەخوشیان دیتن و ژیان وئ ب زەحمەت دەریاز دیت) (فضل، ٢٠٢٢: ٩٢). هەرچەندە (ناین و کودین مروڤایەتی ب گشتی ریزگرتنا ژنی دووپات دکن، بەلی ژن ب دریزاھیا دیروکی تووشی گەلەک زولم و زورداری بوویە. تیگەھی میوونی شیانی مروڤایەتی بین ژنی کیمکرن، نە ب تنی د جفاکین پاشکەفتیدا، بەلکو د گەلەک جفاکین دی بین جیھانیدا ژی هەندەک ژ وان ب پیشکەفتی دەیتە دیتن. هەردەم ژن وەک عەورەت هاتیە نیاسین کو پندقیە بەیتە قەشارتن و نەیتە دیتن ژ بلی دناق جەتی هەقزینییدا و د ژورین گرتی و تاریدا) (فضل، ٢٠٢٢: ٩٢). ئەقەژی ئەوی واتایی ددەت هەرچەندە ناین و جفاک ریزی ل ژنی دگرن، بەلی ب دریزاھیا دیروکی ژن تووشی زورداری و کیمکرنە مافین خۆ بوویە، گەلەک جارەن وەک عەورەتەک هاتیە دیتن و قەدەغەکریە ژبلی مال بو جەین دیتەر دەرەکتەیت. ژبەر هندی د جفاکیدا هاتیە پەراویزکرن و پشتگواھیتن، نانکو (پەراویزکرنە ژنی بو وان هزر و بیر و باوەرین کەلتووری بین ب لەشی ویتە گریادی قەدگەرن، نانکو هەندەک فەرمان و تەشیتین قەدەغەکری هەنە کو دیار دکن دقیت ژن چاوا هزر بکتە و رەفتاری بکتە و ئەوان جلوبەرگان لبر خۆ بکتە داکو ب شەرم و حەیاقە دیار بیت و ملکەچی فەرمانین زەلامی بیت) (بن قیراط : ٩). ل قیری ژن ب ریکا شەرمی دەیتە کونترولکرن و پەراویزکرن ژبەر ئەوان داب و نەریت و کەلتوران بین کو جفاکی دانان، نانکو ئەو یاسایی جفاک بو ژنی ددانیت رولەکی سەرەکی هەیه د پەراویزکرنە ویدا ل هەمبەری زەلامی، نامانج ژ ئەقان یاسیان ئەو ژن ملکەچی فەرمانین زەلامی بیت و زەلام هەردەم یی سەر دەست بیت، هەژیه بیژین ئەف چەندە پتر د جفاکین پاشکەفتیدا دەیتەدیتن، نانکو جەستەیی نافرەتی وەکو شەرم دەیتە دیتن و هەردەم دقیت ژن بەیتە قەشارتن و بیدەنگەرن ب بەهانەیا هندی کو جەستەیی وئ عەورەتەکە و نابیت بەیتە ئاشکەراکرن، ئەقەژی بو جفاک و عەقەیتەکا پاشکەفتی دزقیریت، کو ب چاقەکی کیم تەماشای جەستەیی

ژنی دهیته کرن و دهیته پراویزکرن، ئەف رهنگی زۆرداریی ژێ پتریا جاران د (جفاکین عهشتیرهتیدا دهیت دیتن، ژبهرکو ژن ب تنی وهک جهسته دهیته دیتن کاری وئ ب تنی زارۆکیبونه، ب تابهتی ئینانا زارۆکین کور، ههر دیسان ژن وهک نامرازهک دهیته ب کارئینان بۆ ب هیزکرنا پهیهوندیین عهشیرهتی) (حجازی، ٢٠٢٢: ٢٠٢). ئەف چهنده ههمی گریډای (بابهتی جهندهریه. ژبهرکو جهندهر نه تشتهکی بایولوژییه، ئانکو نه وهکو رهگزی نیر و مئ یه، بهلکو تشتهکه جفاک دروست دکهت. جهندهر جودایه ژ رهگزی؛ مهبهست پیئ ئەو نهرک و جوداهینه بین کو جفاک دناقبهرا ژن و زهلامیدا ددانیت (بن قیراط : ٩). ژبهر هندئ (جهندهر بریتیه ژ راکرن و لادانا سانسورا دهستههلاتا رهگزییا پهتی یاکو کاریگهرییهکا نهرینی ل سهر ههر بزاقهکا هزری و عهقلییا ژن و زهلامی دکهت) (عهزهدین، ٢٠٢٣: ١٧). ل قیرئ جهندهر بۆ راکرنا ئەوئ سانسورا رهگزی یا کو بوویه ریگر ل ههمبهری نازادی و گهشهیا هزری یا ژن و زهلامان کار دکهت.

تهوهری دووی: جۆر و نهگهرین پراویزکرنی د رۆمانا (گههنوم) یا (بلند محهمهدی)یدا باسی نیکی: کورتیهک ل دور رۆمانا گههنوم

رومانا (گههنوم) یا رۆمانفیسئ کورد (بلند محهمهدی)یه، نافهروکا رۆمانئ ل دور کهسایهتیهکییه ناڤئ وی (هۆشزان)ه، کهسهکی ههزاره ژ لایئ جهستهیهقه پیئ پهککهفتی یه، پشنا وی یا قوس بووی پیئ (پشتکۆفک) بووی کو کیماسیهکا جهستهیی بووی دهف وی، ژبهرکو پشنا وی وهکی کۆلندهکی بووی ئەو ههردهم دهاته پاشهملیدان و کیمکرن ژ لایئ خهلقیقه، ههر دیسان پیئ بیئ ناسنامه (بیئ باب)بووی، ژبهرکو دایکا وی هاتبوو رهقاندن و زۆری لی هاتبوو کرن، ژبهر هندئ ئەوی نه دزانی بابی وی کیه. (چیرۆ) ئەو کهمس بووی دایکا وی ل دهف خو پاراستی پشتی ئەو هاتیه رهقاندن. پشتی لومه و ناخفتن خهلی ئەو و دایکا خو ژ مالا چیرۆی دهردکهفن بریاری دهن بچه تاخی گههنومی و ل ویری ل دویری مروقان بژین، د ژیی ههفت سالیی دا دایکا وی دهئلیته ددهستی قهدهریدا، پشتی مرنا دایکا وی چیرۆ ئەوی دبهته مالا ئیتیمان پاشی ژ ویری درهفیت و جارمکا دی دچیه تاخی گههنومی و ل جهئ بیرهاتنن دایکا خو دژیت، ژبلی دهستکورتی و ههزاریا وی پهککهفتن و کیماسییا جهستهیی ئەو تووشی ناخفتن و گوتنن کریت کربوو، ئەفئ چهندي ژێ کارتیکرنهکا خراب ل سهر دهروونئ وی کربوو، ههر ژبهر ئەفئ نهگهری ئەو نهشیا بهردهوامی بدهته خواندنا خو، ژبهرکو ئەو ههفال و هوگرین ل گهل ویدا ناخفتن و قهسهیین نهخوش دگوتنئ و یاری و ترانهیین خو پیندکرن. ههزارییا وی ببوو نهگهرمک ئەو کاری کۆمکرنا بتلین پلاستیکی بین قالا و لکهیین هافیتی بکهت، دهمهکیژی بۆ خو کلینس و توفک وناڤ ل سهر جادههیان دفرۆتن و کاری بویاگرنا پیلانان دکر، ئەوی و دایکا خو دناڤ کولکین نایلونیدا ژیانهکا نهخوش د بۆراند، دناڤ ئەفئ تاخی ههزار و پراویزکریدا ژیان وهکو دوزمهکی دهاته دیتن، ژبهرکو چ خزمهتگوزاریین ژیانئ دناڤا نه دهاته دیتن و ب تنی ئەو کهمس لی د ژیان بین کو ژ لایئ جفاکیقه هاتینه پراویزکرن. ئەو تاخی روویدانن رۆمانئ ل ناڤ پهیدابووین وهکو هیمایهکی بووی بۆ ئەوان ههمی تاخ و جهین ژ لایئ دهستههلات و سهنتهریقه هاتینه پشتگو هافیتن و دویری سیمایین ژیان سهردهمیانه بوون.

باسی دووی: جۆر و نهگهرین پراویزکرنی د رۆمانا (گههنوم)دا

د ئەفئ فهکۆلینیدا ئەم دئ ههولدهین جۆرو نهگهرین پراویزکرنی دهستنیشانکهین ئەوین د رومانیدا بهرجهستههین و بووبه نهگهرئ پراویزکرنی کاریکتهری رۆمانئ، ب تابهتتری دئ جهختی ل پراویزکرنی جفاکی کهین وهکو نهگهرمکی سهرمکی پراویزکرنی کاریکتهری.

ژبهرکو جوړ و نهگهرین پراویزکرنی همدوو نیزیکی نیکن د بابهتی پراویزکرنیدا، لهورا
 هم دئ د نهقان خالین ل خواریدا نهوی چندی دهنشینان کهین:

نیک: دستههلاتا جفاکی: د رومانا (کههنوم) دا دیاردبیت کو پالهنوی رومانی ژبهرکو ژ
 لای جستههقیه کهسهکی کیم نهدام بوو ژ لای جفاکیه هاتبوو پراویزکرن، نهقهژی
 وینهکی دیار و ناشکرای پراویزکرن جفاکی دیار دکمت.

کیماسیا جستههی نهوال دهف پالهنوی ههی ببوو نهگهرهک نهو د جفاکیا بهینه
 پشتگوهاقتین و پراویزکرن، ژبهرکو ناریشه نه نهو بوو نهف کهسه یی پهککهقتی بوو،
 بهلکو کیشه د نهوی جفاکیا بوو نهوی دنافا دژیا، چونکو جفاکی نهو قهیل نهدر و ب
 چاقهکی کیم سهدرکری، ژبهر هندی نهو کیماسیا د جستههی ویدا کو یی (پشت کوفک)
 بوو، پشنا وی یا راست نهبوو، بهلکو یا قوس بوو، نهقهژی ببوو نهگهرهک نهو ژ لای ههقال
 و هوگرین خوځه ب ناخفتن و قسههین کریت بهینهپاشقهبرن و کیمکرن، همر دیسان ژ
 دهلیقههین ژیان بهینه بیبههرکرن. نهو نه دشیا وهک ههقال و هوگرین خو یاریان بکمت،
 ژبهر هندی نهوی همدوم ههست ب قهههاندن و پراویزکرن و کیماسی بهرامبری وان
 دکر، نهوی همدوم دقا خو ژ مروقان قهدر بکمت، ژبهرکو ناخفتن و گوتهین وان یین
 نهخوش نهو بیزار کربوو، نهوی تنیوون وهک نارامیهکی ددیت، همدومو د نهقی نمونیدا
 دیار دبیت:

((دهمی قهجنقم، ل دور خو ه ژوارهکی سهخت دبیم، ژ دور زارویان تهپا پی و چینگانی
 و ترانی دکر و من ژ غهیبیا چهمی کهفن و هورمه هورمه پیلان دکر. غهیبیا کولانکین
 کههنومی بیین قمیایی دکر. ل نک من تنیوون نهو کیلیکا دهمی بوو کو همدومو نارامی ددا
 قی رجا نازادی)) (محمد، ٢٠٢٢ : ٨٢).

همر دیسان ل جههکی دینر درومانیدا دیار دبیت پهککهقتنا جستههی پالهنوی ببوو
 نهگهری پراویزکرن وی ل جهی نهوی کاردکر ل دهمی کاری بویاگکرن پیلان دکر،
 ژبهرکو نهو کهسین ل گهل یاری و ترانههین خو پی دکر، نهو ناخفتن و گوتهین وان یین
 کریت همدوم ل سهر هزرا وی بوون و نهو نه دشیا ژ بیر بکمت، ب تایهتی ژبهرکو یی
 پشتقوس بوو، نهو بویاچیین ل گهل کاردکر ژ کهرباندا سندوقا خو یا بویاغی ددانا جهی وی و
 دگوتی ب خو ل جههکی دی بگهره، نهگهر دئ وی کوفکی ژناف ملین ته نینهدر و پی دکره
 کهنی، نهقهژی نهوی رمانی ددهت نهو کهسین پهککهقتی دناف جفاکیا دهینه کیمکرن و خهک
 ترانه و یاریین خو پی دکن، ژبهرکو دزان نهقان کهسین پهککهقتی چ هیز و شیان نینن،
 ژبهر هندی ژ لای کهسین ناسایقه دهینه پاشقهبرن، ژبهرکو جستههی وان هاری وان ناکمت
 بهرهقانی ژخو بکن. همر دیسان ژبهر نهو کیماسیا د جستههی واندا نهو بخو ههست ب
 کیماسی دکن. خهک ژی ب چاقهکی کیم سهدرکنه وان و چ ریزی ل باری وان یی
 تهنروستی ناگرن و دهینه پراویزکرن و پشتگوهاقتین و پاشقهلیدان، همدومو د نهقی دهقی
 خواریدا دیار دبیت:

((ما دئ چاوا وی بویاچیین دفن پهتشی ژبیرکه، یی بو کهرب سپیدی زوو سندوقا
 بویاغی ددانا جهی من و دگوت، من زفیر نهکه، بو خو ه ل جههکی دی بگهره، ههکه دئ وی
 کوفکی ژناف ملین ته نینهدر. و دکنی... هههههه)) (محمد، ٢٠٢٢ : ٨٦).

همر دهربارهی پهککهقتنا جستههی یا پالهنوی رومانفیس نهوی چندی دیار دکمت
 پهککهقتنا جستههی پالهنوی رومانی ببوو نهگهرهک نهو نهشیا بهردومایی ب دهته خواندنا

المهمش في رواية (كهنوم) لبلند محمد

خو، ژبهرکو جهستهیی وی یی پهککفتی و شیواندییوو، بوو جهی ترانه پیکرنی ل دهف فیرخوازان، ئەوان ناخفتن و قهسه یین کریت دگوتنی و یاریین خو پیدکرن، هەر ژبهر هندئ ئەو نهشیا بەردەوامیی بەدهته خواندنا خو، ژبهرکو ناخفتن و گوتنن وان یین کریت ببوو ئەگهرهک دەرروونی پالەوانی بهیته تیکدان، و ل جهی هندئ فیرگهه بو ئەوی بیته جهی وەرگرتنا زانیاریان ببوو جهی شکاندنا ههستین وی، ژبهر هندئ ئەف چهنده بو ئەگهرهک ژ خواندن و فیرکرنی بهیته دوویرکرن و بیبههرکرن. ههرومکو د ئەفی نمونەیا ل خواریدا دیار دبیت:

((ل فیرگهه ههتا شهشی سهرهتایی من خواند، فیری خواندن و نفیسنی بووم. لهش و دەرروونی من یی شکهستی و هکر بوو فیرخواز قهسه و گوتنن کریت بیژنه من، قهشمهریبا ب من بکهن. دیوئی قه ب من دکهنین و جانگو دهست ددا پیسیرا خوه و دهن لئیکانه دگوت، دی فی ل ته دم تو باخفی. ل مهیدانا فیرگهه، نهو وهکو سهروکی قولپهکی ناژاوچهیبا، هژمارهکا فیرخوازان بدوو قه و دگوت، یی تیکهلیبا فی قوونشکهستی بکهت دی ستویی وی شکنیم. زاری من قه دکر، پشته خوه خوئل دکر، گوملهکی ههفالهکی ژبهر دکر و گروفر دپیچا و دهن گوملهکی خوه قه ب ناف ملین خوه قهدنا و ههموو دکهنین)) (محمد، ۲۰۲۲: ۷۸-۷۹).

هەر دیسان د جههکی دیتر د رۆمانیدا ئەگهرهکی دیتر یی پهراویزکرنا پالەوانی رۆمانی دیار دبیت، کو ئەوژی ههژاری یه. ئەفهژی گریدا ی ئەوی جفاکیه یی پالەوان دنافدا دژیت، د رومانا (گههتوم) دا وینهیهکی روون یی پهراویزکرنا کاریکتهری ب ریکا پهراویزکرنا جفاکی ب ئەگهری ههژاری دیار دبیت. پالەوانی رۆمانی د رهوشهکا نابووری یا خرابدا دژیت، ههتاکو ئەوی رادهی شیانی دابینکرنا پیدفین رۆژانه وهکو، خواری و قهخواری نین؛ ژبهر هندئ ئەفه بوویه ئەگهرهک ئەو د جفاکیدا بهیته پهراویزکرنا. ئەف چهندی دیار دبیت دهمی دبیزیت: ((ههکه متایی من هاته لیکدان... دی شیم پاریهکی خواری... بهردمه دهفی فی قهرفودهیی...)) (محمد، ۲۰۲۲: ۲۴). هەر دیسان دیار دکهت کو ژیا نا وی ب ههدهک ئەگهرانه گریدا یه؛ ئانکو یا مسوگر نینه. ئەفی بی دهرامتی و مکریه ئەو نهشیت بهشداری د ژیا نا ساییدا بکهت وهکو هەر کهسهکی دی ل چایخانی ب روینیت و چایهکی قهخوت، ب تنی ژ دویره ئەو ل ئەوان کهسان دنیریت یین چایی قهخون. ههروهسان ئەو نامو بوونا د جهستهیی ویدا و مکریه ئەو بخو بیژنه خو ئەز کهسهکی قهرفودهمه و ئەف چهندهژی ئەوی پتر دئیشینیت، ئەفهژی راما نا وئ چهندی ددهت ههژاری و مکریه ئەو ژ جهستهیی خو بیزار بیت و وهک بارگرانییهک ل خو بنیریت، ژبهرکو جفاک ب چافهکی کیم ل ئەوی دنیریت و بهایی مروقی ب تنی د روخساری ژ دهر قهدا دهیته دینن و جفاک چ بهایهکی بو کهسین ههژار نادانیت، ژبهر هندئ ئەوژی ههست ب کیماسیی دکهت و خو وهکو کهسهکی پهراویزکری دبینیت، جفاک ب تنی کهسین دهلهمه ند قهبول دکهن و کهس ریزی ل کهسین ههژار ناگریت و ب چافهکی کیم دهیته بهریخودان، د جفاکیدا ههژاران چ بوهایی خو نینه و کهس خو ل ئەوان ناکهته خودان، ژبهر هندئ ئەف چینا جفاکی ههردم دکهفته د پهراویزا جفاکیدا، ههرومکو د ئەفی نمونیدا دیار دبیت:

((ل ئیقاریان هنافین من بو فرهکا چایی دفرقچین، ژ دوور چافی من ب هلما قوریکی دکهفیت، بلندی بانئ چایخانی دبیت و چک چکا تیکهفهدانا پهیلان گهلهک خوش دگههته من. ههکه متایی من هاته لیکدان و فروشتن، دی شیم پاریهکی خواری و فرهکا قهخواری بهردمه دهفی فی قهرفودهیی ب ژانان فهتسی و دخهوان را خهندق)) (محمد، ۲۰۲۲: ۲۴) هەر دیسان ل جههکی دیتر د رۆمانیدا رۆمان باس ل ههژاریا کاریکتهری دکهت، ژبهر ههژاری و دهستکورتیا پالەوانی ئەوی شیانی کرینا تشتان نهبوون و گهلهک جارن بو پهیدا کرنا نانی رۆژانه و قیکدانا بتلین پلاستیکی ئەوی قهستا تهنهکین گلنشی یین مهزن دکر ئەوین دوویری جفاکی و خهلیکی هاتینه دانان، ل دهف وی ئەف کاره باشتر و ب روومهتر

بوو ژ کارئ بویاگرنا پینلاقان، ژبهرکو ئەو د شیا دوویر ژ چاقین خەلکی پینگاقین خو بهاقیزیت و بریفه بچیت، هەر چ نەبیت بو ئەوی ئەف کاره ژ قەسەو گۆتن و ترانەیین خەلکی و ئەو کەسێن ل گەل کار دکر ب روومەتر بوو. ژبهرکو گەلەک جارەن ئەو کەسێن ل گەل کار دکر ناخفتن و گۆتێن کریت د گۆتتە وی و دەروونی وی تیکدا. ژبەر هندی بو ئەوی کارئ قێکدانا گلێشی باشتەر بوو ژ کارئ بویاگرنا پینلاقان. چونکول ئەوی دەمی کەسێ ئەو نە ددیت ئەویژی هەست ب کیماسیی نەدکر. هەر وەکو د ئەقی نمونەیییدا دیار دبیت:

((ل گەل هزرین خو، ب پینگاقین خاف، یین خافتەر ژ کریارا گەشەیا جقاک، بوری مه سەرئ وی کۆلانکا حاویا مەزنا گلێشی هەمبیزکری و بتلین فالای قیدان، هەر چ نەبیت من ئەف کاره ژ بویاگرنا پینلاقان ب روومەتر دبیت. من د شیا دوور ژ چاقان پینگاقان پافیزم. ل گەل هەر پینگاقەکی لەشی من سیمایەکی نە ئەفاندی بوو، ل گەل هەر پینگاقەکی دێرندەیک د من دا هار دبوو، ل گەل هەر پینگاقەکی ناھەکا زکماکی دەروونی من دئیشاند و من هەست ب ئەفالبوونا خو، ل گەل هەر پینگاقەکی مرنا من ل سەر دەستی من بوو)) (محمد، ٢٠٢٢: ٧٦).

دیارە هەزاریا پالەوانی بوویە ئەگەرەک ئەو ل تاخەکی پەراویزکری بژیت، ئەو تاخی بەهراپتریا وان ئەو کەسێ یین ژبەر هەزاریی دنالن و ژ جقاک هاتینە قەدەرکرن، کو ئەفەژی وینەیکە دیتری پەراویزکرا جقاکە. پالەوانی رۆمانی ل تاخی گەنۆم د کۆلکەکیفە دژیت، بانئ وی نایلۆن و کارتۆن. هەر دیسان ئەو جەئ ئەو لئ دقیت گەلەک یی پیس و بیسەرۆبەرە هەتا ئەوی رادەوی ئەو بەتەنیکا ددانته سەر خو ژناق گلێشی ئینایە و لێقەکا وی یا سوتیە و بیھەکا نەخوش ژئ دەیت، ئەفەژی نامازەیه بو پشنگوھاقیتن و پەراویزکرا پالەوانی ژ لایئ جقاکە، هەر وەکو د ئەقی دەقی ل خواریدا دیار دبیت:

((خەوئ ئەو ژ ناق خەونین وی قەدزی و تافزەرکی خو ژبەر کولکی وی یی ب نایلۆن و کارتۆنان چیکری لادا و تاریی مەرشا خو ب سەر دادا و ئەو ژئ د جەرگی تاخی گەنۆمی یی ژ نالینن خو بیزار دا، کەتە بن بەتەنیکا لێقەکا وی سوتی و بیھنا هەلەمورئ فەتساندی)) (محمد، ٢٠٢٢: ١٠٩).

دوو: پەراویزکرن ل سەر بنەمای ناسنامی:

ژبەر نە ئاشکەرابوونا ناسناما کاریکتەری ئەو دناق جقاکیدا نە دەھاتە قەبوولکرن، ئەف چەندەژی ببوو ئەگەرئ پەراویزکرن و پشنگوھاقیتنا وی، ژبەر هندی ئەوی هەردەم پیکول دکرن ل ناسناما خو بگەریت و بزانیب بابئ وی کیه. پالەوان وەک کەسەکی ب هیقی دناق رۆژنامە و گوڤاراندا ل بابئ خو دگەریت، داکو هەبوونا خو بسەلمینیت و ژ نەفرەتا یی نافونیشانیی رزگار بیت. لئ د ئەقی لێگەریانیدا ئەوی دقیت بابئ وی کەسەکی قەهرمان بیت دناق جقاکیدا، نە ب تنئ کەسەکی ئاسایی بیت، ژبەرکو کەسێن ئاسایی دناق جقاکیدا چ بەایی خو نینە، ژبەر هندی د هزر و خەیاڵین خۆدا بابەکی نمونە بو خو چیدکەت، بابەک بیت هیز و دەستەھلات هەبیت داکو ژ کەسەکی پەراویزکری ببیتە کورئ پالەوانەکی خۆدان دەستەھلات و ژ ئەوی تاخی نەخوش و قەدەر بچیتە دناق سەنتەرئ جقاکیدا. ژبەرکو ئەگەر مروقئ ناسنامە نەبیت د جقاکیدا ناھیتە قەبوولکرن و کەس ریزئ لئ ناگریت و هیچ بەایەک ب هەبوونا وی ناھیتەدان. ناسنامە ئەو یا جقاک ب زوری دمتە مروقئ و ئەو دناق جقاکیدا وەکی کەسەکی بی ناسنامە و بی نافونیشان بوو، ژبەر هندی هاتبوو پەراویزکرن و پشنگوھاقیتن د جقاکیدا، وەکی د ئەقی دەقیدا دیار دبیت:

المهّمس في رواية (گهنوم) لبلند محمد

((ب سهرهکي تڙي هزر قه گه هشتمه مال، من روژنامه و گوڤارين خوه نينان و ببني کولکي وهرکرن. چ دهنگوباسهکي ببينم، باسي بابي من بکعت و ژ نشکهکيڤه ده رکهڤيت نيک ژ قه هرينه رين نه هنگ و هوڤان. روژنامه ب مانشيتين مهزن په سنا وي بکهن و وينه يي وي د سينگي هه موو گوڤار و روژنامه يان دا ببينم. لي نهوي بي ناف و نافونيشان دي ژ کيڤه نياسم؟)) (محمد، ۲۰۲۲: ۵۷).

هه ر ديسان ل جههکي ديتر د روژمانيدا ديار دبیت نه بوونا ناسناما پالهواني ببوو نه گهرهک نهو دناف جفاکيدا ب ناسنامه يين خراب بهيته نياسين، ژ بهرکو نه گهر مروفي د جفاکيدا چ ناسنامه نهين، ل نهوي ده مي جفاک دي ناسنامه يهکي بو مروفي چيکعت و دناف جفاکيدا مروڤ دي ب نهوان ناسنامان هينه نياسين، پالهواني روژماني يي بي (باب) بوو، ل نهوي ده مي جفاکي ناسنامه يين ومکو (بيڙي، کورئ زنايي، بي نسل و فسل) بو نهوي دانابوون. هه نهف چنده ببوو نه گهرهک نهو د جفاکيدا نه هينه قه بوولکرن، نهوان ناخفتنين دهر باره ي ناسناما وي يا نهديار دهاتنه گوتن گهلهک کارتیکرن ل دهر ووني وي دکر، هه ر ژ بهر هندی نهو ومکو کهسهکي پهراويزکري دهاته ديتن و دناف جفاکيدا هه ر نيکي ب ناسنامه يهکي نهو د نياسي. هه ر ومکو د نهفي نمونه يال خواريدا نهف چنده ديار دبیت. ((جانگو وه دگوتنه من، و ب سهرقه زيده دکر و دگوت، تو بيڙي، ههکه دا زاني بابي ته کييه! هه ي کورئ زنايي، دياره هندهکا دايکا ته کرپتکرينه و پاشي کوشتينه. في گوتني دلي من دنيشاند و نهو دکهني، ههکه چ جار ژ بيگونه هيا دايکا خوه ب گومان نه بوويمه)) (محمد، ۲۰۲۲: ۵۸).

س: دهسته هلاتا داب و نهريتان:

هه ڙيه بيڙين داب و نهريتين جفاکي ژي نه گهرهکي ديتري پهراويزکرن کارپکتهري روژماني بوون. پشتي دايکا پالهواني مري نهو کهسي ب ناف چيرو بو دمهکي نهو ل دهف خو ل مالا خو خودانکر، بهلي ژ بهر لومه و ناخفتن و گوتگوتکين خهکي دهر باره ي نسل و فسل وي چيرو نه دشيا نهوي زيده تر بهليلته ل دهف خو، ژ بهر هندی نهو بره مالا نيتمان. نهفه ڙي نهوي چنده دي ديار دکعت کو داب و نهريت کارتیکرنهکا راسته خو دکه نه سه ر ژيانا مروفي و رولهکي کارپگه ر د جفاکيدا گيرن و ومکو هيزهکا مهزن کار دکهن، ژ بهرکو ل دويڤ داب و نهريتين جفاکي نهو کهسي بي ناسنامه بيت ومکو کهسهکي بي نسل و فسل دهيته نياسين و جفاک ب چاههکي کيم سه دکعتي و نهوي کهسي چ بهايي خو دناف جفاکيدا نينه. ژ بهر هندی دهيته پهراويزکرن و دوويرکرن، هه ر ومکو د نهفي پارچي ژ روژمانيدا ديار دبیت:

((هيز نهز هفت سالي، دايکا من نهز هيلامه د دهستي قه دهري دا. مام چيرو بو دمهکي خودانکر. پشتي لومه و ناخفتنين خهکي کو دگوتني نهفي بي نسل و فسل دي چاوا هيليه دمالا خوه دا؟ و شيرهت ليدکرن کو ناگري نه بهرده ته دهه مين خوه. دا خوه ژ لومه يين خهکي بپاريزيت، نهز هافيتمه مالا نيتمان)) (محمد، ۲۰۲۲: ۵۰).

چوار: دهسته هلاتا سياسي

د رومانا (گههنوم) دا ديار دبیت کارپکتهري روژماني ژ نهجامي نه دادپهروهريا دهسته هلاتا سياسي ل تاخهکي بي خزمهتگوزاري دڙيت و ژ لايي دهسته هلاتيڤه هاتيه پهراويزکرن، ل دهف دهسته هلاتي مروفي هه ڙار چ بهايي خو نينه. په يڤا ه'اقتينه' ناماڙيه بو وي چنده دي ژ لايي دهسته هلاتيڤه مروڤ ب تني ومک نامراهک سهردهري ل گهل دهيته

کرن. دستهلالات ب تنی د دهمی بهرژوهندیاندا خو ل مروقی دکته خودان و دهستی هاریکاری دریز دکته، لی د راستیدا مهرما وان ب تنی بکارینانا ههژارانه بو بهرژوهندی بین خو بین تاییهت و ناقارنا کوشکین خو ل سهر حسابا ژيانا خهلکی ههژار، ههر دهمی بهرژوهندیین وان ل گهل نهمان نییدی نهو دی نهوان کهسین ههژار ل جهی وان کهنه دهر و ئهردی وان ژئی ستینن، ههرموکو د ئهقی نموننهیدا دیار دبیت:

((دادی، خهلکی بی نهرانف بووی. ههژار و دهستکورت مروقین هافیتینه، چ کهس و لایهن رووی خو نادهنی، چونکو پیدی ب شیانین مه نینن. و گاقا ههوجهی مه دبن دبیته لافلافا وان و پیلافا مه یا دریایی ماچی دکهن. نهها نهو هوسا سهگباب و روو قوندهره نه. دلقانییهکا سار دفروشنه مه. چ سهری نیکی بپرن یان ژئی دو لبنا داننه سهریک)) (محمد، ٢٠٢٢: ٥٤).

ههردیسان د جهکی دیترا ژ رومانن نامازه ب نهادپهرومیا دهستهلاتا سیاسی دهیتهدان، ژبهکو هیز ههمی د دهستی واندايه و خهلکی ههژار بی دبیته لاته، ژبهر هندی نهشین بهرفقانیی ژ مافین خو بکهن و ل بهرامبهری دهستهلاتا سیاسی دهینه پهراویزکرن. دهستهلات ب زوری ههرهشیا ژئی ستاندنا ئهردی وان دکته و فرمانی لیدکته نهوی تاخی چول بکهن داکو نهوی جهی بکته باژیرهکی گوزاری و ههمی خزمهتگوزاریان لی ناقا بکهن، ههرموکو د ئهقی نموننهیا ل خواریدا دیار دبیت:

((دوهی دهقبهشهکی تیر پاره، ب سهرهکی گهمبول هاتبوو گههنومی ههمووی تاپوکته. دا بو ههوه بیژن، نهف عهرده بی باژیرفانییه و ههون ب زیدهگافی بین ل سهر دژین، ههوه ب زوری یا خو ب سهر دادایی، نهف عهرده دی ژ ههوه هیته ستاندن، لهوا نهه ناگه هدریا ههوه دکهن کو قیره چول کهن، قیره دی بیته باژیرهکی گوزاری و ههمو خزمهتین ژ ههژی دی لیهینه دانان)) (محمد، ٢٠٢٢: ٦٧).

ههروسان د جهکی دیترا د روماننیدا بهس ل پهراویزکرن نهوی تاخی دهیتهکرن بی کاریکتهری رومانن تیدا دژیت، نهو تاخی هاتیه پشتگوهافیتن ژ لای دبیته لاتا سیاسیقه و بوویه نهگهری پهراویزکرن نهو خهلکی ل نهفی تاخی دژین، ژبهکو ل نهوی تاخی ب تنی خهلکی ههژار و کیم نهندام و کهسین پشتگوهافیتی لی دژین، تاخهک بو چ خزمهتگوزاریین ژیانن تیدا نه بوون، خانین وان ژ نالیون و تهنهکا هاتبوونه چیکرن، تاخهکی پیس و بی سهروبهر بوو و چ سیمایین ژیانن تیدا نهبوون. نهفهژی بو نهادپهرومیا دهستهلاتی دزفریت، ژبهکو هیچ بهایهک ب ههبوونا نهوی خهلکی نهیدا نهوین ل نهوی تاخی دژیان. ههمی خهون و هیقین وان نهو بوون جارمکی ژ نهوی تاخی بی خزمهتگوزاری دهر بکهفن و نهوژی و موکو خهلکی دیترا ل تاخین خوش بین خزمهتگوزاری د ناقدا بژین، ژبهکو دهستهلات ب تنی گرنگی ب هندهک تاخین باژیری ددهت نهوین بهرپرس و دهستهلاتدار لی دژین، تاخین دیترا بین خهلکی ههژار و دهستکورت دهینه پشتگوهافیتن و پهراویزکرن، ههرموکو د ئهقی دهقیدا دیار دبیت:

((گههنوم، نیره ما ههژار و دهستکورتان، نهینیا سیوی و بیدهران، نهفهدتا ههر چوار وهرزان. چالکا فهخواندا هناسهیین تهنگ و سیهوانا روژین تهنگاف، گلدکا سهرماکوژا تیهنی ب جاتین وهستیایی دا دنینیه خار. ما تو بیژی جارهکی هناسهیهک ژ قن چالکی بفریت و ل سهر بانن میرگههکی خو دهقییهکا بای وهرکته؟ یان ژئی گههنوم زیندانا سهرمهیدیا قان جانایه؟)) (محمد، ٢٠٢٢: ٦٤).

نهم دشین نامازهیهکا دی دناف روماننیدا بو بهسکرن ل پهراویزکرن کاریکتهری ژ لاین دهستهلاتا سیاسیقه بینین، ژبهکو پالهوان کهسهکی ههژار بوو شیانین نیشهگهرییا پشتا خو نهبوون، ژبهکو پشتا وی نهیا راست بوو، بهلکو و موکو کوفکی بوو یا قوس بوو. نیشهگهرییا

المهّمس في رواية (كهنوم) لبلند محمد

وی گریډای پارهیەکی یه کول وهلاتی وی ههیه، بهلی بۆ وی نینه. نفیسەر ئەوی چەندی ئاشکەرا دکەت سامانی وهلاتی یان دهیته دزین یان د چیتە د خزمەتا شەریدا، ل شوینا کو بچیتە د خزمەتا چارەسەرکنا خەلکی هەژار و کیم ئەندامدا. نەبونا پارین پیدقی بۆ چارەسەرکنا پەکەقتنا جەستەیی، ئەوال دەف پالەوانی هەمی ئەو پتر بی هیز و بیهیقی کربوو، ژبەرکو پارەیی پیدقی بی نیشنگەریی نەبوو، ژبەر هندی ئەوی ب تتی گازنده ژ بەختی خو بی رهش دکر، چونکو ئەو کاره ژ دەرەقی حەز و ئیرادەیا وی بوو. هەر چەندە هەندەک جەه هەنە خو ل ئەفان جۆرین مروّقان دکەنە خودان ومکو ریکخراوا گەشەپیدانا جفاکی، بهلی رۆمانقیسی ئەو چەندە دیارکریه سامانی دەولەتی هەمی دهیته دزین ژ لایئ گەندەلانفە، ژبەر هندی کەس خو ل ئەفان جۆرین مروّقان ناکەتە خودان و پیدقیین وان بۆ ناهینە دابینکرن، ژبەر هندی تووشی پەراویزکرنی دبن. هەرومکو د ئەفی دەقیدا دیار دبیت: ((نۆشدارای گوتبوو نەو پیدقی ب راستکنا بربرپا پشنتیه، نشتەگەرییهکا مەزن و گرانه، گرانه بکریاری، گرانه ب درافی. د هەر هەلکەفتەکی دا دایکا من دگوت هەکە من پارە هەپان دا پشنتا تە نشتەگەرکەم.

ل چایخانئ دەمی دگوتن، سامانی فی دەولەتی هەموو هاتە دزین، یان بی بوویه بارووت و ب مەفە هاتییه تەقاندن، هەکەر نە، هەژار و نەخۆش ل سەر فی ناخا زەنگیین نەدبون. سامانی فی وهلاتی نە بەری سەرهلدانی و نە پشنتی سەرهلدانی مە خیر ژئ نە دیتییه. ژ قان گۆتنان دلئ من دچرمسی و من گازنده ژ بەخت و قەدەرا خوە دکر)) (محمد، ۲۰۲۲: ۷۶-۷۷).

پینچ: پەراویزکنا کەسی بۆ خو وین دی

جورەکی دیتەر بی پەراویزکنا کاریکتری و دایکا وی هەر ومکو درۆمانیدا دیار دبیت، پەراویزکنا خودی یه ل دەستپیکئ پالەوان ل گەل دایکا خو دناف مالهکیدا دژیان، لی ژ ئەگەرئ فشارین جفاکی و دەروونی ل سەر وان ژ ناخفتن و گوتنن خەلکی ئەوان خو دوویری خەلکی و ناخفتن وان بین نەخۆش و زفر کر، ئەوان بریاردا د مالهکا بچویدکا بژین ل تاخی گەهنۆم ئەوی دوویری مروّقان. ژبەرکو پالەوان بی ناسنامە بوو، هەر دیسان دایکا وی ژ خیزانا خو رەفی بوو، لەورا ئەوان فەشارتن و خوڤەدەرکرن و پەراویزکنا خو ومک ئارامیهکی ژ ئەوی ژیواری نەخۆش ئەوی ئەو کەتینه تیدا دبیت، هەرومکو د ئەفی نمونیدادیار دبیت:

((تە جارەکی گوتبوو، بۆ دەمەکی نەز و تو دناف مالا مام چیرۆبی دا دژیان، لی یا باشتر مە هەلبژارت و نەز و تو چۆین مە مالهکا بچووک، گەلەک بچووک بۆ خوە دانا، دبیت تو ژ ژیارەکی نەقیایی و تەحل رەفی بوویی و تە نەز و خوە ل جەهک فەدەر هەشاردان. چ جارا نەز دفی خوەفەشارتنی نەگەهشتبووم و نەگەهشتیمه)) (محمد، ۲۰۲۲: ۵۵).

ل جەهکی دیتەر ژ رۆمانئ پەراویزکنا کاریکتری بخو دیار دبیت، ئەوژی رەقین و خوڤەدەرکنا وی بوو ژ مالا ئیتیمان. پشنتی دایکا وی مری چیرۆی ئەو برە مالا ئیتیمان پشنتی مانا وی ل ویری بۆ ماوی دوو سالان، ئەوی بریاردا ژ مالا ئیتیمان برهقی و قەستا ئەوی جەبی بکەت بی کو لی ژدایک بووی، ئەوژی تاخی گەهنۆم بوو، کو جەبی بیرهاتن و دلۆقانی دایکا وی بوو، ژبەرکو ئەوی چ دلۆقانی ل ئەوی جەبی نە دبیت، ئەو ب تەمامی بی دوویری دلۆقانی بوو. دبیت ل مالا ئیتیمانژی ژبەر ئەو کیماسیا د جەستەیی ویدا ئەو هاتییه پەراویزکرن، ژبەرکو ئەو دبیزیت من ترس ژ وئ دلۆقانی هەبوو یا هەقائیت من دبیت و نەز ژ وئ دلۆقانیی بی دویر بووم. ئەمەژی ئەوی رمانئ دەت د جفاکیدا ئەو کەسی ژ لایئ

جستهیهه یی پهککهفتی بیت ههر جهی بجیتی کس چ پوبتهی و دلوقانیی پی نابته و وهکو کسهکی بی بها دهیته دیتن. ههر وهکو د نهقی نمونهیییدا دیار دبیت:

((زههمته ل جههکی بژی، تو ههست پیبکهی کس نینه سوزی بدهته و نه پهروشی بو دیتنا ته ههپیت. کسهی بچووک و بی مالبات ههموو کیلیکین ژیانی بو دینه مرن. نهو چیژا بی سوزییی نوزانن. لهوا ههر تشت ل دور من رهشهپوو، من ترسان ژ ههموو تشتان ههپوو. ههتا من ترسیان ژ وی لوقانییی ههپوو یا ل مالا نیییمان هوگرین من دبیت و من نهددیت)) (محمد، ٢٠٢٢: ١١٢).

ههر دیسان نهپوونا دلوقانییی ل مالا نیییمان ببوو نهگهرهک ههردهم پالهوان خو قهدهر بکهت. نهوی نه دقیا تیکهلیی ل گهل نهوان ههقال و هوگرین ل گهل ویدا بکهت، نهقهژی دبیت بو نهوی کیماسیی بزقریت یا د جهستهیی ویدا، نهو ژ لایی جستهیهه نهومکو ههقال و هوگرین خو بوو و نهوی ههردهم ههست ب کیماسیی دکر. نهوی ل ویری ههست ب دلوقانیی نهدکر و ههردهم یی ب خهم بوو وهکو کسهکی پراویزگری بوو ل ویری، نهقهژی بو نهگهرهک نهو پتر ژ جارمکی ههولا رهفینا خو بدهت، ههر وهکو د نهقی ده فی خواریدا دیار دبیت:

((خوارن و قهخوارن و جلک و جهی شووشتن و نفستنی ههپوو، لی خهم ههقالجیمکا من بوو. د قهدهرییی دا بووم، من ههست ب زیندانی دکر و من دقیا زوو ژ ویره دهرکهقم. لهوا پتر ژ جارمکی ژ ویری رهقیم. ژ وی دلوقانییی رهقیم یا من چ جار ههست پینهگری)) (محمد، ٢٠٢٢: ١١٢).

شهش: پراویزکرنا ژنی

نهم دشینن د نهقی رومانیدا تیشکی بیخینه سهر جورمکی دبیری پراویزکرنی، نهوژی پراویزکرنا ژنی یه، ههر وهکو دایکا پالهوانی نهوا ب جندیر هاتیه نافکرن، سهر کیشیههکا جفاکی سهر مال و مولکی، خوبنداری د ناقهرا وان و مالباتهکا دبیر چیبووی ژ نهجامی نهقی چندی نهو ببهانا تولفهکرنی و شکاندنا ناقی بنهمالی هاتبوو رهقاندن دوبر ژ بهایی جفاکی و رهوشتی زوری لی هاتبووکرن و د نهجامدا ب دووگیان دکهفیت. نهو ژن دبیته قوربانیا مملاتییا د ناقهرا دوو مالباتاندا، ژ نهجامی نهقی چندی جستهیی وی دهیته بکارنیان وهک نامرازهکی بو تولفهکرنی، ژ بهرکو نهوان فیا نهقی کچی کریت بکهن و ب دههمن پیسیی و شکاندنا کهرامهتی ناق بکهن. جندیر دایکا پالهوانی نه دشیا کیشیههیا خو بهس بکهت و بهرگریی ژ مافی خو بکهت، ژ بهرکو د کیشیههین جفاکیدا ههردهم ژن قوربانیا نیکی یه. ل قیری جستهیی ژنی وهکو نامرازهکی دهیته بکارنیان بو شکاندن و پیسکرنا نامیسی. ژ بهرکو جستهیی ژنی وهکو شهرهف و نامیس دهیته نیاسین، ژ بهر هندی د نهقان کیشیههاندا جفاکزی بهرگریی ل ژنی ناکهت و ل جهی پشتنهفانیا وی بکهت نهوی گونههبار دکهت و پراویز دکهت. د جفاکهکی نیرینهدا قوربانیدانا ژنی چ بهایی خو نینه، ههرچهنده نهو ژ لایی خیزانا خوژیفه هاته دوبرکرن و پشتگو هافیتن، چونکو د کهلنووری عهشیرهتییدا شهرهفا خیزانی ژ ژیانا تاکهکسهی گرنگتره و نهو ژ بنهمالههکا گرتی و تولهپهرست بوو، ژ بهر هندی نهوی قهدهرکرن و قهشارتنا خو ل تاخی گههنوم و مک ریکهک دبیت داکو ل گهل کوری خو هوشزانی پاراستی بمین. سهرهرا پراویزکرنا وی ژ لایی خیزانیفه د جفاکی ژیدا وهک ژنهکا دههمن پیس هاتبوو نافکرن، ژ بهرکو ژ دهرقهی داب و نهریتین جفاکی زاروکهک پهیداکریه، ژ بهر هندی دقیت نهو ل دوبری خهلکی و جفاکی بژیته. وهکی د نهقی دهقیدا دیار دبیت :

کارمکتهری ببوو ئەگەرەک ئەو ژ لایێ جفاکیفە بهێتە پشتگوهاقتین و پەراویزکرن.

3- رۆمانا (گەهنۆم) وەکو بزاقەکا نوی دەیتە هژمارتن کو ئەو ستانداردین پالەوانی کلاسیک یین رومانێ شکاندینە، ل جەیی پالەوانی ب هیز و بی کیماسی پالەوانەکی هەزار و بی دەستەهلات و کیم ئەندام دانایە. ئەقەژی ب مەبەستا گەهاندنا دەنگی ئەقی تەخا ژبیرکری و پشتگوهاقتی د جفاکیدا دگەهینیت.

4- ئیک ژ ئەگەری پەراویزکرنی نەبوونا ناسنامی یە، ژبەرکو نەبوونا ناسنامی ئەگەرەکی سەرەکی بەرزەکرن و پەراویزکرن مرۆقیە د جفاکیدا، ئەگەر مرۆقی ناسنامە نەبیت مرۆقی چ بەایی خو د جفاکیدا نینە، د جفاکیدا بوهای مرۆقی گریدای هەبوونا ناسنامی یە.

5- ئاریشەیا جندیری ئەوی راستی دیار دکەت کو د جفاکین عەشیرەتیدا ئەگەر ژن قوربانیا مملانا سیاسی و کومەلایەتی ژی بیت هەر ب تاوانبار دەیتە هژمارتن، ئەو نە ب تنی د ژیانیدا دەیتە پەراویزکرن، بەلکو پشتی مرنی ژی ب نە شوبستی و نەکرنا نقتی ژ بازنی ئایینی و مرۆقیەتی دەیتە دەرتیخستن.

6- خو پەراویزکرن و قەشارتن پالەوانی و دایکا وی ل تاخی گەهنۆمی وەک ریکەک بو رفین ژ ئەوی ژیواری نەخوش یی ئەو کەتینە تیدا و وەکو پەناگەهەکی بوو بو رزگاربوون ژ ناخفتن و گۆتتین خەلکی و ئەوان بریاردای خو قەدەر بکەن و ل تاخی گەهنۆمی دوویر ژ جفاکی و خەلکی بژین.

المهمش في رواية (كهنوم) لبلند محمد

ليستا زیدهران:

زیدهر ب زمانی کوردی

- حبيب، بهران نهمهد (٢٠٠٢) *فهرهنگی زاروه (زاراوهگهلی راگهياندن و کارگيري و قوتابخانهی عهرهبی- کوردی)*، ههولیز: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی ئاراس.
- عارف، همه کهریم (٢٠٠٦) *گوفهاند و زنار فهرهنگی فارسی- کوردی*، چاپخانهی وهزارهتی پهروهده.
- محمهد، سمکو (٢٠٢٣) *پهراویزو ههژاری*، ناوهندی رهوشهنبیری مهم و زین.
- نيزامهدين، فازل (٢٠٠٣). *نهستیره گهش، فهرهنگی کوردی - عهرهبی*، چاپی سنیهم.

زیدهر ب زمانی عهرهبی:

- بن شيخ، احلام (٢٠١٨) "الواقعية وصناعة رواية المهمشين في المنظورين الاجتماعي والنقدي". *مجلة مقاليد*، جامعة قاصدي مرباح، ورقلة، الجزائر، ع ١٤، ص ٢٥-٤٢.
- بن قيراط، حنان (ب.ب.س) *المركز والهامش في الادب*، جامعة ٨ ماي ١٩٤٥، قالمه، جزائر. <https://www.asjp.cerist.dz/en/downArticle/102189/1/6/2026>
- بوتشيش، ابراهيم القادري (٢٠١١) *من التاريخ السلطاني الى تاريخ المهمشين: نظرات في تجديد الادوات المنهجية للمؤرخ*، كلية الاداب والعلوم الانسانية ابن امسيك- مختبر المغرب والعلوم المغربية.
- بوشريط، بسمة (٢٠١٩) *المهمش في روايتي كامراد للصديق حاج احمد و العمامة و الطربوش صيرينة بن عزيزة- وفق المنهج الاجتماعي*، - جامعة ٨ ماي ١٩٤٥ قالمه، كلية الاداب و اللغات.
- جبار، وسن رحيم (٢٠١٨) *الشخصية المهمشة في الرواية العراقية (٢٠٠٣-٢٠١٥)*، اطروحة دكتوراه، جامعة المستنصرية.
- جوسيف، جوناثان (٢٠٢٣) *النظرية الاجتماعية (الصراع، والتماسك، والاجماع)*، ت: نجيب بوعدال، الطبعة الاولى.
- حجازي، مصطفى (٢٠٢٢). *التخلف الاجتماعي*، الطبعة السابعة العشر، المركز الثقافي العربي.
- حنيفة، عيسوس و سعاد، غطوط (٢٠٢٠) *المركز والهامش في المجموعة القصصية (قصص خارج السياق) لسعيد شمشم- قراءة في التجليات*، رسالة الماجستير، جامعة محمد الصديق بن يحي-جيجل.
- الزين، محمد و حشاشنه، يوسف (٢٠٢٣) *الرواية الشفوية : تموضع المهمش في متن التاريخ أو كتابة التاريخ من الاسفل*، مجلة دراسات التاريخية، المجلد ١١، العدد ١، ص ٢٠٤-٢١٧.
- سلام، شهد (٢٠١٩) *القصيدة النسوية العراقية ٢٠٠٣-٢٠١٣ (المركز والهامش- دراسة نقدية)*. بغداد.
- شالوكا، عادل ابراهيم (٢٠١٧) *حول مفهوم التهميش واشكاله*، وهركرتيه ژ مالپهري <https://www.alrakoba.net/11-15-2024>
- صالح، هويدا (٢٠١٥) *الهامش الاجتماعي في الأدب قراءة سوسيوثقافي*، رؤية للنشر والتوزيع.
- صورية، جيجخ (٢٠١٦) *المركز والهامش في روايات عز الدين جلاوجي*، رسالة دكتوراه، جامعة محمد خيضر- بسكرة.
- العزاوي، ساره محمد (٢٠٢٤) *المهمشون في الرواية النسائية العراقية*، دار كنوز المعرفة للنشر والتوزيع، الطبعة الاولى.
- العساوي، محمد (٢٠٢٠) *تاريخ المهمشين في الغرب الاسلامي الوسيط من خلال كتابات الأستاذ ابراهيم القادري بوتشيش قضايا واشكالات*. دورية كان التاريخية. السنة الثالثة عشرة. العدد الثامن والاربعون. ص ٧٨-٨٦. / ٤ / ٢٠٢٥

<https://kan.journals.ekb.eg/article>

- عياط، حليلة نور الهدى و زايدى، خولة (٢٠٢٠) *جدلية المركز والهامش في الرواية النسوية الجزائرية رواية "أقاليم الخوف" لفضيلة الفاروق*، رسالة ماجستير، جامعة ٨ ماي ١٩٤٥ قالمة.
- فضل، خديجة رحم (٢٠٢٢) *المهمشون في روايات مابعد التغيير (٢٠٠٣) ضياء جبيلى نموذجاً*، رسالة الماجستير، جامعة البصرة.
- محمد، منال مصطفى (٢٠٢١) *التحليل السيميائي لظاهرة شعر المهمشين في الأدب المصري الحديث*، بحث لنيل درجة الدكتوراة، جامعة القاهرة.
- محمود، فلاح محمد (٢٠١٥) *الشخصية المهمشة في مجموعة ضوء العشب القصصية لأنور عبدالعزيز*، رسالة الماجستير، جامعة موصل.
- *ثيودر ب زمانى نينكليزى*
- Russel,I,C(1904) *North AMERICA*.New York:D.Appleton and Company,pp 14-1.

List of sources:

Source in Kurdish

- Habib, Badran Ahmad (2002) Dictionary of Terms (Arabic-Kurdish Media, Administrative and School Terms), Erbil: Aras Publishing House.
- Arif, Hama Karim (2006) Govand and Znar Persian-Kurdish Dictionary, Ministry of Education Printing House.
- Mohammed, Samko (2023) Margins and Poverty, Mam and Zeen Cultural Center.
- Nizamuddin, Fazel (2003). Aster Gash, Kurdish-Arabic Dictionary, Third Edition.

Source in Arabic:

- Bin Sheikh, Ahlam (2018) "The reality and industry of al-Mhamshin's narrative in social and critical perspectives" Maqalid Magazine, Qassidi Marbah University, Warqla, Algeria, A. 14, pp. 25-4
- Ibn Qairat, Hanan (B.S.) Center and Hamsh in Literature, University, May 8, 1945, Qalama, Algeria. <https://www.asjp.cerist.z/en/downArticle/206/6/1/102189>
- Butshish, Ibrahim al-Qadri (2011) From Sultanate History to Mahmshin History: Comments on Updating the Historical Curriculum Materials, Faculty of Arts and Humanities Ibn Amsik- Moroccan Laboratory and Moroccan Sciences.
- Bushrait, Bisma (2019) Al-Mahmash in the narration of Comrade Siddiq Haj Ahmad, the Imam and the Tarbush Sabrina bin Aziza- Social Curriculum Association-, University 8 May 1945 Paper, Faculty of Arts and Languages.
- Jabbar, Wasn Rahim (2018) The Leading Personality in Iraqi Narrative (2003-2015), PhD Thesis, Mustansiriyah University.
- Joseph, Jonathan (2023) Social Theory (Conflict, Conflict, and Collective), T: Najib Buadel, First Edition.
- Hejazi, Mustafa (2022). Social Conflict, Seventeenth Edition, Arab Cultural Center.
- Hanifa, Jesus and Saad, Ghatto (2020) The Center and Hamish in the collection of stories (stories outside the context) by Saeed Shamsham - Reading in Tajliyat, Master's thesis, Mohammed University Al-Siddiq ibn Yahya-Jijl.
- Al-Zain, Muhammad and Hashashna, Yusuf (2023) Oral narration: the placement of the Mahmash in the text of history or the book of history from the bottom, Journal of Historical Studies, Volume 11, Number 1, pp. 204-217.
- Salam, Shahd (2019) Iraqi Literary Poetry 2003-2013 (Al-Hamsh Center-Critical Study). Baghdad.
- Shaluka, Adel Ibrahim (2017) About the concept of accusation and shape, Retrieved from <https://www.alrakoba.net/> (15-11-2)
- Saleh, Huida (2015) Social cohesion in literature, sociocultural reading, vision for publication and distribution.

- Syria, Jijakh (2016) The Center and the Hamsh in the Narratives of Izz al-Din Jalawji, PhD Thesis, Mohammed Khaider University-Baskara.
  - Al-Azawi, Sarah Mohammed (2024) Al-Mahmshon in Iraqi Women's Narrative, Treasury of Knowledge for Distribution, First Edition.
  - Al-Assawi, Mohammed (2020) History of the Muslims in the Islamic West through the books of Ustaz Ibrahim Al-Qadri Butshish cases and complaints. Historical distances. ١٠ السنة الثالثة th. العدد الثامن والابعون. pp. 78-86. / 4/ https://kan.journals.ekb.eg/article_
  - Ayat, Halima Nour al-Hadi and Zaydi, Course (2020) Debate Center and Hamish in Algerian Literary Narrative 8 May 1945 Qalam.
  - Fazl, Khadija Rahm (2022) Al-Mahmshon in Narratives After Change (2003) Zia Jabili Namozja, Master's Thesis, University of Basra.
  - Mohammed, Manal Mustafa (2021) Similar Analysis of the Appearance of Al-Mahmshin Poetry in Modern Egyptian Literature, PhD Thesis, Cairo University.
  - Mahmoud, Falah Mohammed (2015) The Permanent Personality in Anwar Abdulaziz's collection of herbs, Master's thesis, Mosul University.
- Source in English
- Russell, I, C (1904) North America. New York: D. Appleton and Company, pp 14-1